

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
ORGAAN VOOR DE MEDEDEELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

19^E JAARGANG

WOENSDAG 28 MAART 1934

No. 952

NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT.

Curatoren: Mr. G. Vissering, Voorzitter; Ir. A. Plate, Onder-Voorzitter; Mr. K. P. van der Mandele, Penningmeester; Mr. P. Hofstede de Groot; Jhr. Mr. L. H. van Lennep; L. H. Mansholt; Mr. R. Mees; E. D. van Walree; Ch. J. I. M. Welter; C. J. P. Zaalberg.

ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN.

COMMISSIE VAN ADVIES:

Prof. Mr. D. van Blom; J. van Hasselt; Jhr. Mr. L. H. van Lennep; Mr. K. P. van der Mandele; Prof. Dr. N. J. Polak; Mr. Dr. L. F. H. Regout; Dr. E. van Welderen; Baron Rengers; Prof. Mr. H. R. Ribbius; Jan Schilthuis; Prof. Mr. F. de Vries.

Gedelegeerd lid: Prof. Mr. Dr. G. M. Verrijn Stuart.

Redacteur-Secretaris: Dr. H. M. H. A. van der Valk.

Secretariaat: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam.

Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cents. Economisch-Statistisch Kwartaalbericht f 1.—. Leden en donateurs ontvangen het weekblad en het Kwartaalbericht gratis en een reductie op de verdere publicaties.

Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplootweg.

INHOUD.

	Blz.
DE GOUDCLAUSULE door Mr. H. A. van Nierop	266
Iets over belastingheffing in verband met het bedrijfsleven door Mr. Dr. E. Tekenbroek	267
Wijziging van de Nederlandsche bankwet door Prof. Mr. Dr. G. M. Verrijn Stuart	271
Nederlandsch-Fransche credietverleening door C. A. Klaasse	271
Prijzontwikkeling in den buitenlandschen handel van Nederland door Mr. Dr. H. J. von Brucken Fock	273
Nieuwe feiten over devaluatie-politiek en credietsituatie door Dr. J. G. Stridiron	274
Reorganisatie van een arbeidersbank in België door Dr. H. M. H. A. van der Valk	276
BUITENLANDSCHE MEDEWERKING:	
Een nieuwe phase in de scheepvaartconcurrentie door Gilbert C. Layton	276
AANTEKENINGEN:	
De omvang van de buitenlandsche schulden van Duitschland	277
INGEZONDEN STUKKEN:	
De begroting van het landbouwcrisisfonds door M. Westerdijk met Naschrift door Ir. A. Baars	278
Het ontwerp der besloten-vennootschappenwet 1934 door J. P. C. Wagner met Naschrift door Prof. Dr. J. van Loon	279
BOEKAANKONDIGINGEN:	
Dr. E. J. Tobi: Rusland, Italië. — Naar een nieuwe wereldorde?	280
MAANDLIJFERS:	
Emissies in Februari 1934	280
STATISTIEKEN	281—284
Geldkoersen. — Wisselkoersen. — Bankstaten.	

BERICHT.

In verband met de a.s. feestdagen zal het volgend nummer een dag later verschijnen.

27 MAART 1934.

De deze week door een Nederlandsche bankiers-combinatie aan de Fransche regeering gegeven leening ten bedrage van f 30 miljoen met een looptijd van 1 jaar, rentende 4 pCt., dreigde de emissie van ons eigen schatkistpapier niet ten goede te zullen komen. Het resultaat was als volgt. Er werden

	ingeschreven	toegewezen	rente
	miljoen	miljoen	voor
op de 3-jnds. prom.	f 16.2	f 9	997.69 ³ / ₁₆ 7/8 %
" " 6- " " "	" 7.7	" 4.6	992.38 1 1/2 " "
" 1-j. bilj.	" 21.8	" 17.1	1003.75 2 1/2 " "
" 5-j. " " " "	" 46.9	" 18.6	1004.25 3 7/16 " "

De geldmarkt bleef aan den vasten kant; prima Hollandsche bankaccepten noteeren nog steeds 1⁵/₁₆ pCt. Schatkistpapier per September 1⁵/₁₆ pCt., op lateren datum 1¹/₂ pCt. Call 1/2 pCt. Prolongatie onveranderd 1 pCt. Het bovenvermelde Fransche schatkistpapier is het laatst op een 3¹/₂ pCt. basis verhandeld.

* * *

De eerste dagen van de week had het er den schijn van, of de Gulden weder wat in het gedrang zou komen. De koersen waren over de geheele linie vaster en ook voor termijnen was meer vraag. Deze koersbeweging zette niet door en de rustige stemming was spoedig weergekeerd. De omzetten bleven klein. Ponden geopend op 7.59¹/₂, liepen terug op 7.57, Dollars gingen aanvankelijk van 1.48¹/₂ op 1.47¹/₂ terug om weder op 1.48⁹/₁₆ te sluiten. Vooral de laatste dagen was er tamelijk veel vraag naar Dollars. De \$/f notering wordt op ongeveer 5.10 vastgehouden. De Fransche Franc bewoog zich rond de 9.78. Marken waren gezocht en verbeterden van 58.70 tot ongeveer 59, slot 58.90. Registermarken waren zeer aangeboden en liepen aanvankelijk sterk terug; op de lage prijzen kwam er tenslotte weer wat meer vraag. De overige soorten Sperrmarken lagen aangeboden. Belga's 34.65—34.60—34.65. T. T. Batavia 100¹/₂. Yen 45%. Rupees rond de 57. Canadeesche Dollars 1.48.

Voor Ponden op een- en drie-maanden blijft geregeld door vraag bestaan; de slotnoteringen voor deze termijnen waren 3/4 c. resp. 3¹/₂ c. boven contant. Maands Dollars noteeren ongeveer pari, drie-maands 5/16 c. agio.

Op de goudmarkt blijft het stil. De prijzen liepen liepen langzaam aan achteruit; de vastere Dollar-koers gaf echter een kleine verbetering. Baren noteerden f 1657,50, Eagles 2,50¹/₂; Sovereigns 12; 27¹/₂.

DE GOUDCLAUSULE.

De goudclausule ondervond in den laatsten tijd bijzondere belangstelling. De Rechtbank te 's-Gravenhage gaf in twee gedingen nopens haar een uitspraak. Het zou niet van goeden smaak getuigen, thans hare beslissingen te beoordeelen. Een eindvonnis is nog niet geveld. De couponhouder van de Bataafsche Petroleum Maatschappij, die krachtens de uitspraak van de Rechtbank met papieren Dollars moet genoegen nemen, zal vermoedelijk van die uitspraak in hooger beroep gaan. Eveneens bestaat de kans, dat de Koninklijke Nederlandsche Petroleum Maatschappij, die veroordeeld werd haar coupons te Amsterdam in goud te betalen, zich niet bij het vonnis zal nederleggen. Het is dus zaak het oordeel van een hooger rechter af te wachten.

De strekking van dit artikel is dan ook niet een pleidooi voor of een requisitoir tegen de goudclausule te houden. Veeleer heeft het tot doel de beteekenis en de waarde van die clausule uiteen te zetten. Ik zal mij daarbij tot het hoogst noodzakelijke beperken.

Geld is een accept van de maatschappij, betaalbaar met goederen en diensten. Men verlangt geld niet om deszelfs wille, maar om hetgeen daarvoor verkrijgbaar is. Wie geld bedingt, bedingt een hoeveelheid koopkracht. Maar tijdens den looptijd van de geldschuld kan de waarde van het ruilmiddel stijgen of dalen, zijn koopkracht toe- of afnemen. Derhalve zou de debiteur om nauwkeurig te praesteeren, waartoe hij zich verbonden had, bij daling van de waarde van het geld een bijslag moeten betalen, en zou de crediteur in het omgekeerde geval met een kleinere som dan de beloofde genoegen moeten nemen.

Inderdaad een ideale toestand! Maar welk een bron van processen en geharrewar! Waarschijnlijk daarom aanvaardt de rechtsorde die regeling niet. Waarschijnlijk daarom werkt zij met de zogenaamde fictie van de constante koopkracht van het geld. De inhoud van een geldschuld is voor haar een formeel begrip. Een schuld van f 100.— wordt met een aantal betaalmiddelen, tezamen voorstellende f 100.— voldaan, al moge sedert het aangaan van de schuld de eenheid, de Gulden, in waarde gestegen of gedaald zijn. Met de verandering van de koopkracht van het geld laat de rechtsorde zich niet in. Het is wel staatstaak te zorgen, dat het geld waardevast zij: dat wil zeggen, dat het ruilmiddel niet door beurtelings overvloedig of schaarsch te zijn in waarde schommelt. Maar, indien door verwaarloozing van die taak de koopkracht van het geld zich wijzigt, trekt de rechtsorde, en zeer zeker op het gebied van het verbintenisrecht, zich dat niet aan. Zij laat bij waardestijging den schuldeischer een voordeel in den schoot werpen, bij waardedaling hem, desnoods een gevoelig, nadeel berokkenen. Gulden is Gulden.

Zoolang de staat den gouden standaard voert, is dit verlies beperkt tot de waardevermindering van het goud. De gouden standaard is een inrichting van het muntwezen, een geheel van monetaire bepalingen in den ruimsten zin, ten doel hebbende de rekenings-eenheid naar de waarde van een hoeveelheid goud te richten. De Nederlandsche Gulden heeft een waarde van 6.048 gr. fijn van dat metaal. Stijgt of daalt de waarde van het goud, dan beweegt zich de koopkracht van den Gulden in gelijke richting. Maar wanneer het land den gouden standaard verlaat, kan de daling van de eenheid beneden de oorspronkelijke goudwaarde aanzienlijk zijn, en kan de crediteur, die onder den gouden standaard contracteerde, gevoelig nadeel lijden. Dit is overbekend. Ja, zelfs indien de opheffing van den gouden standaard, onder het motto „Revaluatie” plaats vond, zal de schuldeischer veelal schade lijden. Want het zou wel louter toeval zijn, dat de som door hem in gedevalueerd geld ontvangen, dezelfde koopkracht zou bezitten als ten tijde van het ontstaan der schuld.

Om zich tegen deze schade te beveiligen, bedingt de schuldeischer een goudclausule. Iedere goudclau-

sule bewijst weliswaar niet een uitgesproken wantrouwen in de valuta. Er is op dit punt ook veel gewoonte. In Duitschland heeft de vrees voor het bimetallisme in de tachtiger jaren de goudhypotheek in het leven geroepen; het bleef regel deze te contracteeren, nadat die vrees reeds lang een hersenschim bleek te zijn. En tot in de laatste jaren werden bijna alle Dollarleeningen in gouden Dollars gesloten, ofschoon vermoedelijk geen Amerikaan en weinige buitenlanders een opheffing van den gouden standaard in Amerika waarschijnlijk achtten. Maar gewoonte of niet, de goudclausule is een verzekering tegen verlies door den crediteur te lijden tengevolge van het verlaten van dien standaard. Zij heeft ten doel den crediteur te waarborgen, dat hij ten vervaldage dezelfde waarde, in goud uitgedrukt, zal ontvangen, als hij verstrekte. Zij beoogt den crediteur in staat te stellen voor de te ontvangen som evenveel goud te kunnen verkrijgen, als hij voor het kapitaal, toen hij het verschaftte, kon bekomen. Zij belast den schuldenaar met het risico van de daling van de valuta.

Voert een land niet den gouden standaard, dan pleegt men aldaar een schuld in de munt van een land, dat dien standaard kent, aan te gaan. Edoch, een schuld in een buitenlandsche valuta bewijst wel, dat partijen de landsmunt wantrouwen, doch geëenszins, dat de debiteur het risico van de vreemde valuta draagt. Zou dit geld standaardloos worden, dan zou de debiteur kunnen volstaan met de bedongen som in de gedeprecieerde eenheid te betalen, tenzij de overeenkomst een goudclausule inhield.

Verschillende formuleeringen van de goudclausule zijn denkbaar. Voorheen placht men de te betalen som in gouden munt vast te leggen. Men verbond zich tot de betaling van honderd gulden in goudgeld. Art. 1794 B. W. veronderstelt deze formuleering. Is tengevolge van een muntverzwakking op den vervaldag het bedongen goudgeld niet meer in omloop, dan moet de debiteur krachtens dat artikel een aantal nieuwe gouden munten betalen, die tezamen het bedongen fijn gewicht opleveren. En naar analogie, zou de schuldenaar, indien het nieuwe stelsel geen goudgeld kende, zooveel in nieuw geld moeten betalen, als noodig is om het bedongen fijn gewicht aan goud te bekomen. Men zou ook een schuld in „gouden Gulden” kunnen aangaan. Ofschoon deze munten niet bestaan, zou de bedoeling van partijen duidelijk zijn; t.w. den schuldenaar op den vervaldag een zoo groote som te doen betalen, dat de schuldeischer 6.048 gram goud per door hem aan den debiteur verschaften Gulden zou kunnen verkrijgen.

Er is beweerd, dat de goudclausule, met de openbare orde strijdt. Ten onrechte. De openbare orde wordt niet verstoord. Evenmin worden de goede zeden gekwetst, indien de schuldeischer het ruilmiddel niet vertrouwt, en de debiteur, om kapitaal te verkrijgen den schuldeischer tegen het risico van de depreciatie in goud waarborgt. Voor Nederland in het bijzonder gaat die stelling niet op. Het zoeven genoemde artikel 1794 B. W. toont dit aan.

Neen, het opnemen van een goudclausule in een overeenkomst randt de openbare orde niet aan. Iets anders echter is het opnemen, iets anders het nakomen van een goudclausule. Want een land, dat den gouden standaard opheft, verklaart veelal de goudclausule nietig. Het nakomen van die clausule is dan in strijd met de openbare orde. Engeland voelde in September 1931 daartoe geen behoefte. Want het bedrag aan schulden in gouden Ponden was uiterst gering. Is echter het bedrag aan schulden, met een goudclausule omvangrijk, dan blijft de nietigverklaring dier clausule bij opheffing van den gouden standaard veelal niet uit. Men vreest dan, dat de handhaving van die clausule groote ontwrichting zou te weeg brengen. Men acht den debiteur niet in staat volwaardig geld te betalen, nu hij onvolwaardig geld ontvangt. De stijging der goederenprijzen blijft hier-

bij buiten beschouwing. De wetgever grijpt daarom in. En temeer is hij hiertoe bereid, indien er ten laste van den Staat schulden in goud loopen. Dan wil de Regeering uit den aard der zaak de gevolgen van haar verkeerde financiële politiek niet dragen.

De kans op nietigheid is de zwakke plek in de goudclausule. Gewoonlijk is het verbod zeer ruim gesteld. Het treft dan iedere goudclausule, hoe ook geformuleerd. Maar zelfs bij minder ruime formulering van het verbod loopt de clausule gevaar. Immers, civielrechtelijke verbodsbepalingen past de uitlegger veelal naar analogie toe op handelingen, die volgens de letter van het verbod onberispelijk zijn, maar met den geest hiervan strijden. Een verbod van betaling met gouden munt kan diengevolge ook de clausule treffen, die den debiteur de waarde van een zoo groote hoeveelheid goud dwingt te betalen, als de gecontracteerde som bij het aangaan van de schuld opleverde. Men zal deze betaling beschouwen als een ontduiking van dat verbod. De bedoeling immers van dit verbod is niet alleen betaling met gouden munt te verhinderen. Zijn strekking is den schuldenaar te beschermen. Het verlaten van den gouden standaard is debiteurenpolitiek; het nietig verklaren van de goudclausule accentueert die politiek. Het begrip wetsontduiking staat weliswaar rechtens niet vast. Maar vermoedelijk zal de rechter van het land, dat den gouden standaard prijs gaf, ook al mocht de letter van de wet slechts betaling met goud verbieden, elke andere goudclausule nietig verklaren en zeer zeker, indien de schuldenaar een binnenlander is.

Welke kans loopt die clausule, die in den eenen staat nietig is verklaard, voor den rechter van een ander land? Het is bekend, dat een debiteur zich niet altijd in het geld van zijn land verbindt. Verschillende gronden kunnen hem daartoe nopen. Veelal is het de schuldeischer, die een andere valuta dan die van het land van den schuldenaar eischt, omdat hij diens landmunt niet vertrouwt. Dikwijls ook acht de debiteur het veiliger zich in buitenlandsche munt te verbinden, daar zijn inkomsten geheel of grootendeels in die munt luiden. De eerste grond is ongetwijfeld meestal de beweegreden, vooral indien de crediteur een andere nationaliteit dan de debiteur heeft en de schuld niet in het land van den laatste moet worden betaald.

Wanneer een en ander het geval is, en de overeenkomst dienaangaande zwijgt, rijst veelal de vraag, welk recht de verbintenis beheerscht. Eens en vooral kan men haar niet beantwoorden. De bedoeling van partijen moet den doorslag geven. Zij wordt uit allerlei omstandigheden afgeleid. Het enkele feit, dat de schuld in de munt van een buitenlandschen staat luidt, gedooft nog niet de gevolgtrekking, dat de partijen in het algemeen het recht van dat land op de verbintenis toegepast willen zien. Maar dit staat vrijwel vast, welk recht ook de verbintenis in het algemeen moge beheerschen, zij valt onder het monetaire recht van den staat, in wiens geld zij luidt. Alle monetaire punten van de verbintenis worden dan door dit recht beheerscht. Dit is ook het geval, wanneer twee nationalen op hun eigen grondgebied in de munt van een anderen staat contracteren.

Buitenlandsch recht, dat een deel of de geheele verbintenis regeert moet de rechter — behoudens in het na te noemen geval — toepassen. Bijgevolg moet hij de buitenlandsche wet naslaan en onderzoeken of zij de goudclausule nietig verklaart. Zoo dit het geval is, zal dan onze rechter op dat verbod moeten letten? Op den regel, die den rechter den plicht oplegt buitenlandsch recht toe te passen, bestaat een uitzondering. Indien de toepassing van dat recht in strijd mocht zijn met de Nederlandsche openbare orde, en zeer zeker als het nationalen betreft, moet de rechter het ter zijde stellen. Dat is een oud beginsel van het Internationaal privaatrecht. Daarom lette de Nederlandsche rechter in den oorlogstijd

niet op een betalingsverbod, wanneer een onderdaan van een oorlogvoerende natie daarop beroep deed.

Derhalve mag de rechter niet acht slaan op de buitenlandsche wet, die de goudclausule zou nietig verklaren. Overeenkomsten strekken partijen tot wet, leert art. 1374 B. W. Overeenkomsten moeten nagekomen worden, is een beginsel van Nederlandsche openbare orde. De nietigverklaring door den buitenlandschen wetgever van een overeenkomst, waarbij betaling in goud werd gecontracteerd, is in strijd met dat beginsel. Het motief van die nietigverklaring, het motief van de verlating van den gouden standaard, kan daarbij buiten beschouwing blijven. Te meer, omdat dit motief welbeschouwd veelal slechts bevoordeeling van den debiteur is.

H. A. VAN NIEROP.

iets over belastingheffing in verband met het bedrijfsleven.

Als men zijn ooren te luisteren legt, dan kan men thans in verschillende kringen steeds luider wordende stemmen hooren van ontevredenheid over de fiscale politiek der Regeering, die sinds het najaar 1933 is ingezet. Het is een dankbare taak in het huidige tijdsbestek, nu de Regeering zich genoodzaakt ziet tal van noodmaatregelen te nemen, kritiek op haar daden uit te oefenen. Men kan er immers van te voren verzekerd van zijn, dat men bij velen een goed gehoor zal vinden.

Het is o.i. een verblijdend teeken, dat de vele kritiek, die na de indiening van de crisisinkomstenbelasting en de belasting op de gesloten naamloze vennootschappen, in tal van dagblad- en tijdschriftartikelen is losgekomen, bijna steeds gepaard is gegaan met een zich rekenschap geven door de scribenten van de groote moeilijkheden, waarvoor zich de Regeering geplaatst ziet. Daaruit moge blijken, dat er in den lande een gezindheid aanwezig is, om zich achter de Regeering te scharen, teneinde ons land door de moeilijkheden heen te helpen.

Ook wij zullen, nu wij ons veroorloven in dit en een volgend artikel eenige opmerkingen te maken over de fiscale politiek van de Regeering, dit doen in het besef, dat op elke kritikaster die thans spreken wil, de verplichting rust naast zijn kritiek iets positiefs te stellen.

* * *

Belastingheffen is in wezen het overhevelen van inkomen, d.i. beschikkingsmacht van de volksgenooten naar de overheid. Elke belasting wordt tenslotte betaald uit het inkomen, ook al is het ontstaan van de belastingschuld gekluisterd aan feiten, en gebruikt men voor de berekening van de hoogte ervan gegevens, die met de inkomens der volksgenooten in geen of althans slechts in zeer verwijderd verband staan, zooals dit bijv. het geval is bij de heffing van het registratierecht, het zegelrecht, de omzetbelasting, de personeele belasting, een zakelijke bedrijfsbelasting etc.

De materiële rijkdom van een volk wordt bepaald door hetgeen het met zijn arbeid, gesteund door de ervaring van vorige geslachten en de aanwezige kapitaalgoederen (grond, machines, gereedschappen etc.) van moeder natuur weet te verkrijgen. Zijn alle volksgenooten volop met productief werk bezet, dan is het welvaartspeil hoog, omdat er dan veel geproduceerd wordt. De verdeling van hetgeen gezamenlijk voortgebracht wordt, van het maatschappelijke product dus, geschiedt via de inkomensvorming, waarbij de overheid door belastingheffing corrigeerend optreedt. Door middel van belastingheffing trekt de overheid inkomen tot zich, dat zij besteedt in het belang van het volk, in het bijzonder van de met aardsche goederen minder bedeelden, door bijv. zorg te dragen voor goed onderwijs, voor de volksgezondheid, voor de veiligheid, voor het rechtswezen etc.

Doch niet alleen ter corrigeering van de inkomens-

verdeeling en besteding heft de overheid belasting; de overheid neemt ook zelfstandig deel aan het productieproces. Voor een deel doet zij dat op dezelfde wijze als de particulieren, nl. met haar bedrijven. Belastingheffing is dan niet noodig, omdat degenen, die van hetgeen die overheidsbedrijven voortbrengen gebruik maken, daarvoor betalen. Wel kan de overheid met haar tariefpolitiek, die doorgaans een monopolistisch karakter heeft, fiscale doeleinden nastreven en zich dus plaatsen op een winstprincipe in plaats van op een kostenprincipe.

Er zijn echter tal van productieve overheidswerkzaamheden, die niet in een bedrijfsvorm plaats vinden, zoodat de bekostiging daarvan door belastingheffing dan wel door het heffen van retributies moet plaats vinden.

Al hetgeen de overheid van de volksgenooten in welken vorm ook beurt, hetzij in den vorm van belastingen, van bestemmingsheffingen, van retributies, van crisisheffingen, van tarieven van overheidsbedrijven, etc., moet door de volksgenooten worden geproduceerd. Er bestaat hier echter een wisselwerking; tegenover de gebeurde gelden staat al hetgeen de overheid daarmede tot stand brengt en ter beschikking van de volksgenooten stelt; dit helpt hen bij hun productieven arbeid.

Globaal genomen zou men kunnen zeggen, dat de overheid om tweeërlei reden gelden van de volksgenooten beurt:

1. Ter bekostiging van haar werkzaamheden van productieven aard; dat zijn die werkzaamheden, waarvoor zij deel neemt aan het productieproces.

2. Ter corrigeering van de inkomensverdeling en van de inkomensbesteding, omdat zij de gelden, die zij uit dien hoofde tot zich trekt, besteedt om het reële inkomen van de met aardsche goederen minder bevoelde bevolkingsgroepen te verhoogen, of voor doeleinden, die zij voor het sociale en morele welzijn van het volk in zijn geheel van belang acht.

De sub 2. genoemde uitgaven van de overheid zijn van consumptieven aard, daar zij betrekking hebben op de besteding van het inkomen. Een omslag van die uitgaven over de volksgenooten naar den individueelen draagkracht ligt in de rede. De hoogte van het individueele netto-inkomen is voor die draagkracht wel het meest aangewezen symptoom; gebruikmaking van dit symptoom voor de belastingheffing leidt tot progressieve inkomstenbelasting. De hoogte van het individueele inkomen is echter niet het eenige symptoom, voor de draagkracht, dat als uitgangspunt voor draagkrachtbelastingen genomen kan worden; daarnaast zijn o.m. te noemen: de grootte en den aard der verteringen, hetgeen leidt tot verterings- en weeldebelastingen. De bron, waaruit die belastinggelden geput moeten worden, is het netto-inkomen der particulieren.

De sub 1. genoemde uitgaven van de overheid zijn van productieven aard; de particulieren maken bij hun productieven arbeid, bij de verwerving van hun inkomen dus, gebruik van hetgeen de overheid met die uitgaven produceert. Voor zoover zij daarvoor nog niet in den vorm van retributies, tarieven e.d. betaald hebben, is het inkomen, dat zij door het verrichten van productieve functies in het ruilverkeer toegerekend krijgen nog een bruto-inkomen, immers er moet nog van af een deel, dat moet dienen als vergoeding voor het gebruik, dat zij gemaakt hebben van hetgeen de overheid te hunner beschikking stelde (wegen, kanalen, regeling van het verkeer, politie, justitie e.d.). Belastingheffing door middel van zakelijke belastingen, bij voorkeur door middel van bestemmingsheffingen op basis van „spezielle Entgeltlichkeit”, is hier op haar plaats; daardoor immers wordt verband gelegd tusschen het gebruik, dat gemaakt wordt van hetgeen de overheid geproduceerd heeft en de betaling er voor. Gaat dit gepaard met administratieve fondsvorming, waarbij inkomsten en uitgaven van een bepaald onderdeel der overheidswerkzaamheden tegenover elkaar worden gesteld, dan zal het meer dan tot

dusverre mogelijk zijn, vast te stellen, of een bepaald onderdeel van de overheidswerkzaamheden al of niet te ruim is opgezet.

* * *

Treedt er een crisis in met een daarop volgende depressieperiode, dan zal minder geproduceerd en dus minder inkomen verkregen worden. Men moet dan de tering naar de nering zetten; m.a.w. behoeften, die men in een periode van welvaart kan bevredigen, moeten onbevredigd blijven; dit moeten de minder noodzakelijke behoeften zijn, behoeften dus, die hoewel ze objectief beschouwd geen luxe karakter behoeven te hebben, toch slechts bevrediging kunnen vinden in een periode van welvaart.

Doch niet alleen de consumptieve uitgaven dienen verminderd te worden, ook de productieve uitgaven. Bij de particuliere producenten gaat dit bij wijze van spreken automatisch, men verdient minder dus gaat op een lager niveau leven; een deel van de fabrieken wordt stopgezet, schepen worden opgelegd, loonen en salarissen worden verlaagd, „luxe” afdelingen van een onderneming worden opgeheven; in de rentabiliteit heeft men voor dit alles in het particuliere bedrijfsleven den toetssteen.

De overheid mist echter dien toetssteen; hij zou voor haar bedrijven wellicht aanwezig kunnen zijn, zoo deze bedrijven niet juist grootendeels een monopolistisch karakter hadden, waarbij de zichzelf reguleerende veiligheidsklep der rentabiliteit doorgaans stroef werkt.

Blijft de overheid in gebreke met het inkrimpen van haar uitgaven, zoodat zij in welken vorm dan ook, van de volksgenooten dezelfde bedragen als in de hausse-periode blijft eischen, dan moeten die hooge bedragen door de volksgenooten bekostigd worden niettegenstaande zij zelf minder produceeren kunnen en dus minder inkomen (bruto zoowel als netto) hebben. Het is als men het economisch leven van een volk in zijn geheel beschouwt, volslagen indifferent, op welke wijze de overheid die gelden van de volksgenooten beurt; zulks kan geschieden in den vorm van vermogens-, dividend-, personeele-, grond-, straat-, zakelijke bedrijfsbelasting etc., van bestemmingsheffingen (wegenbelasting, verdedigingsbelasting e.d.), van retributies (haven-, loods-, schoolgelden, e.d.) of van tarieven van overheidsbedrijven (telefoon, telegraaf, post, spoorwegen, tramwegen, electriciteit, enz.).

Het uiteindelijke resultaat van al die heffingen is, dat de particulieren te bekostigen krijgen een te grootsch opgezet of te kostbaar werkend productie-apparaat van de overheid en consumptieve overheidsuitgaven, die men zich slechts in een tijdperk van bloei kan veroorloven.

De particulieren zullen, zoo door de hooge heffingen en dure tarieven, hun netto-inkomen, hun winst dus, niet reeds dermate aangetast is, dat de prikkel tot ondernemen voor hen komt te ontbreken, trachten de portie in de overheidsuitgaven, die zij te dragen krijgen, te verhalen op degenen met wie zij in ruilverhoudingen staan. Zij verhoogen dus hun kostprijzen, hetgeen voor hen, die leven van de opbrengst van hun arbeid, beteekent, dat zij trachten meer loon te verkrijgen, en waar dit wel niet zal gelukken in een depressie-periode, zullen zij zich in elk geval tegen verlagening van hun loon verzetten.

Het gevolg zal zijn, dat de kostprijzen van al hetgeen hier te lande geproduceerd wordt, verhoogd worden, c.q. niet voldoende dalen, hetgeen de netto winsten doet dalen, waardoor de lust tot ondernemen verflauwt. De funeste werking daarvan treedt vooral naar voren als men in aanmerking neemt, dat geen enkel volk meer in een gesloten „Staatswirtschaft” leeft, zelfs niet in deze „autarkische” tijden, en zeker niet ons land, dat juist een groot deel van zijn rijkdom moet putten uit export of uit het verrichten van diensten voor het buitenland (bijv. scheepvaart). Terwijl het particuliere bedrijfsleven dus als „indirecte kosten” op zich afgewenteld krijgt en dus mee

te slepen heeft de bekostiging voor een te ruim opgezette overheidsorganisatie en van consumptieve overheidsuitgaven met een „weelde” karakter, moet het concurreren met buitenlandsche mededingers, op wie een dergelijke last niet drukt, en die bovendien, wat ons land ten minste betreft, veelal nog de voorsprong hebben van een laagstaande valuta, daar in de laatste jaren op een enkele uitzondering na alle valuta's zich t.o.v. onze valuta in een dalende lijn bewogen hebben. Het gevolg is, dat de afzet naar het buitenland moeilijkheden gaat onderkennen en aan onze particuliere producenten werkgelegenheid ontnomen wordt; er kan dus weer minder geproduceerd worden, en degenen die tenslotte nog door kunnen blijven werken, krijgen door verhooging van belastingen en andere heffingen nog zwaardere lasten op zich afgewenteld.

Door de ingewikkeldheid der economische verhoudingen is het noodzakelijk, indien men in een kort bestek een bepaalde tendens in het economisch leven wil aanduiden, de zaken iets kantiger voor te stellen dan ze in werkelijkheid zijn. Het is natuurlijk absurd om te beweren, dat hier te lande de overheidsuitgaven op het peil van de hausse-jaren zijn blijven staan; de vraag is echter of ze voldoende zijn verlaagd. Een fijn afgestemde maatstaf, aan de hand waarvan dit beoordeeld kan worden, is niet aan te geven.

Men kan lang redetwisten over het nut, de noodzakelijkheid en de geoorloofde hoogte van bepaalde overheidsuitgaven, bijv. over de militaire uitgaven, over de uitgaven voor onderwijs, voor woningbouw, voor steun aan bepaalde bedrijfstakken, over de efficiëncy van de personeelsbezetting der regeeringsbureaux etc. zonder het met elkaar eens te worden, omdat er zooveel verschillende standpunten zijn, van waaruit men een en ander kan beoordeelen en in die standpunten doorgaans waardeeringsoordeelen verdisconteerd zitten, waarover het debatteeren met verstandelijke argumenten hopeloos is.

Het steeds meer verhoogen van de belastingen, het opleggen van tal van nieuwe heffingen en het niet noemenswaardig dalen van tal van tarieven van overheidsbedrijven, duiden echter in de richting, dat wij hier te lande nog op een te hoog niveau met onze overheidsuitgaven leven.

De meest juiste maatstaf lijkt ons in deze „on the long run” de kostprijs, waarmede de Nederlandsche bedrijven, die te vergelijken zijn met buitenlandsche bedrijven, te werken hebben. De voor een dergelijke vergelijking het meest in aanmerking komende bedrijfstak is wel onze zeescheepvaart, in het bijzonder de wilde vaart, omdat de techniek en de organisatie van de zeescheepvaart internationaal vrijwel gelijk is en het internationale contact in dezen bedrijfstak zeer intensief is, waardoor dus een goede vergelijking met het buitenland mogelijk is.

Beweren wij te veel als wij zeggen, dat de concurrentiekracht van onze scheepvaart ten achter staat bij die van andere landen, doordat men met een te hoogen kostprijs moet werken.

Juist in een periode, waarin hier te lande een vijftal nieuwe belastingwetten zijn, resp. op punt staan om te worden ingevoerd en de lagere publiekrechtelijke lichamen nog druk doende zijn de belastingen, o.m. door het steeds verhoogen van opcenten, te verzwaren, is het o.i. van belang er op te wijzen, dat alle overheidsuitgaven, in welken vorm ze ook over de volksgenooten worden omgeslagen, tenslotte bekostigd moeten worden door het particuliere bedrijfsleven, en voor de particuliere bedrijven dan ook elementen van hun kostprijzen zijn, dan wel uit de netto inkomsten, die de volksgenooten door hun productieven arbeid verkrijgen.

Voor het economisch leven van een land is niets gevaarlijker dan het dooden van den prikkel tot ondernemen. Men zou over het schrijverstalent van Schumpeter moeten beschikken om duidelijk te maken de groote betekenis, die voor het economisch leven

van een land gelegen is in het aanwezig zijn van dynamische ondernemers, die met hun vindingrijkheid en activiteit, zij het dan veelal gedreven door eigenbelang (winstbejag), de openingen maken, de werkgelegenheid scheppen en welvaart brengen.

Bij dit alles komt dan nog het feit, dat ons land, door zijn ligging en door onzen volksaard steeds een belangrijke functie als intermediair tusschen verschillende volken vervuld heeft. Tal van groote en kleine buitenlandsche ondernemingen hebben hier te lande een kantoor, al of niet met juridische zelfstandigheid. Hoewel dit geenszins beteekent, dat die buitenlandsche ondernemingen, w.o. wereldconcerns, hun omzetten op het Europeesche continent geheel over ons land laten loopen, brengt het aanwezig zijn van dergelijke buitenlandsche filialen hier te lande vooral op indirecte wijze „mouvement”. Men zal zeggen, dat is oude en afgezaagde kost; wij zouden er dan wellicht ook niet toegekomen zijn deze hier weer eens op te dienen, als wij niet onlangs van dichtbij een voorbeeld hadden medegemaakt, dat een groot Amerikaansch wereldconcern, dat het plan koestert op het Europeesche continent een sub-branch te stichten, van waaruit de filialen in andere landen bediend worden, na kennis genomen te hebben van de lasten (in bijzonder van de hoogte der belastingen: o.m. in verband met de hoogte van de salarissen, die men aan personeel zou moeten betalen), naar alle waarschijnlijkheid „een deurtje verder” zal gaan. Blijkbaarheidshalve zij daaraan toegevoegd, dat ook de dure „gouden” gulden daarbij een woordje heeft mede gesproken.

* * *

Men zou uit bovenstaande uiteenzettingen wellicht de conclusie kunnen trekken, dat schrijver dezes de oplossing van de crisismoeilijkheden voor ons land ziet in een rigoureuze verlaging van de overheidsuitgaven en in het uitspreken van de oude tooverformule: „laissez faire, laissez aller”. Niets is minder waar. In het huidige tijdsbestek is voor de overheid o.i. juist een grootsche taak weggelegd. Zij heeft in de allereerste plaats er voor zorg te dragen, dat van hetgeen ons land nog kan voortbrengen, alle volksgenooten zooveel krijgen, dat de eerste noodzakelijke levensbehoeften van allen gedekt zijn.

De overheid dient er voorts zorg voor te dragen, dat de „blinde” werking van het „Abbau”-proces, dat elke crisis met een daarop volgende depressie met zich brengt, geen doodelijke wonden slaat in vitale onderdeelen van ons bedrijfsleven, waarmede wij dan bedoelen die bedrijven, die als straks de crisiswolken eenigszins zijn opgetrokken, voor ons economisch leven van betekenis zijn.

De politiek van de overheid dient er verder op gericht te zijn, dat zooveel mogelijk gewerkt wordt, ook al is hetgeen er geproduceerd wordt niet loonend of rendabel. Dit is toch steeds beter dan niets produceeren, dus werkloozensteun zonder werkverschaffing.

Het is verblijdend te kunnen constateeren, dat de politiek van onze huidige Regeering op dit alles gericht is, gelijk vooral uit de Kamerstukken der laatste maanden blijkt.

Het komt ons nu voor, dat de overheidsuitgaven, die dit alles vergt, niet ten volle bekostigd mogen worden uit het huidige bruto of netto-inkomen van de volksgenooten, dus door middel van belastingheffing e.d., daar zulks een dergelijke druk op het bedrijfsleven, voor zoover dit nog kan werken, zet, dat een door werken daarvan bemoeijkt, zoo niet onmogelijk gemaakt wordt. Deze uitgaven dienen o.i. bekostigd te worden met de braakliggende koopkracht, die men daarvoor moet weten te activeeren. In theorie zou zulks het best kunnen met een gedwongen leening, doch dit is praktisch niet uitvoerbaar, omdat een hanteerbaar criterium, waarnaar ieders intekenplicht vastgesteld kan worden, ontbreekt; de grootte van het vermogen komt daarvoor niet in aanmerking, omdat daarmede niet aangegeven

wordt de braakliggende koopkracht. De in de vermogensaangiften voorkomende posten, die betrekking hebben op onbelegde gelden, hoewel een beter criterium dan de grootte van het vermogen, is ook niet aanvaardbaar, daar die onbelegde gelden reeds een bestemming kunnen hebben (bijv. om als reservefonds te dienen om een met verlies werkende onderneming door de moeilijke tijden heen te helpen), terwijl voorts de braakliggende koopkracht voor zoover die toebehoort aan natuurlijke personen en rechtspersonen, die niet in de vermogensbelasting zijn aanslagen, er buiten zouden vallen.

Lukt het niet langs den weg zonder dwang, langs wat men zou kunnen noemen den „psychologischen” weg, de braakliggende koopkracht te activeeren, dan lijkt ons zelfs de kunstmatige schepping van koopkracht door de overheid ter verkrijging van de noodige gelden beter dan een verhooging van de belastingen e.d., te meer waar een dergelijke kunstmatige schepping van koopkracht een katalytische werking kan hebben om de bij particulieren braakliggende koopkracht te activeeren.

Bedriegen de voorsteekenen niet, dan groeit in den lande het besef, dat een algemeene herziening van ons belastingstelsel noodzakelijk wordt. De minister heeft reeds laten doorschemeren¹⁾, dat hij daartoe tijd en gelegenheid hoopt te vinden, en één dezer dagen heeft het Kamerlid, Dr. Kortenhorst de wenschelijkheid voor het instellen van een staatscommissie daartoe geuit²⁾. Het komt ons voor, dat men bij een eventuele herziening van ons belastingstelsel goed zal doen met te streven naar een belastingstelsel, waarbij meer dan thans het geval is, verband gelegd wordt tusschen de wijze van besteding en de wijze van verkrijging der overheidsmiddelen. Zulk een stelsel zal de overzichtelijkheid van het financieel overheidsbeheer ten goede komen en het mogelijk maken meer dan thans cijfermatig na te gaan of de overheidsbemoeiing op bepaalde onderdeelen al of niet overprikkeld is.

Het ligt echter buiten het bestek van het onderwerp van dit artikel om hierop dieper in te gaan³⁾. Wij moeten hier volstaan met vast te stellen, dat al hetgeen de overheid op wat voor wijze ook van de volksgenooten beurt, betaald moet worden uit het inkomen dier volksgenooten, zij het dan dat zulks gedeeltelijk moet geschieden uit het bruto-inkomen (nl. de productieve uitgaven van de overheid), gedeeltelijk uit het netto-inkomen (nl. de consumptieve uitgaven) van de overheid.

Steeds gaat men inzien, dat belastingheffing een integreerend deel van de economische politiek van de overheid dient te zijn. Handelspolitieke maatregelen, crisisheffingen op landbouwproducten, productiebeperkingen, invoerbeperkingen, opleggen van belastingen, al of niet gepaard gaande met de instelling van afzonderlijke fondsen, de tariefpolitiek der overheidsbedrijven, de heffingen van retributies etc., al deze maatregelen zijn onverbrekkelijk aan elkaar verbonden en dienen, althans in opzet, van een „einheitlich” gezichtspunt uit genomen te worden. Daarbij dient er o.m. voor gewaakt te worden, dat de lagere publiekrechtelijke lichamen niet op eigen hand een economische politiek (in het bijzonder dan een belastingpolitiek) gaan drijven, die niet synchroon loopt met die van den staat zelve.

¹⁾ Zie „Verslag” i/z. wetsontwerp tot heffing van een Couponbelasting. (Handelingen 1933/34, Bijlage No. 170, 4, blz. 12, 1ste kolom).

²⁾ Zie zijn redevoering voor den kring Den Haag van de Alg. R.-K. Werkgeversvereniging, d.d. 9 Maart jl. gehouden.

³⁾ Wij mogen den belangstellenden lezer wellicht verwijzen naar onze bijdrage in de verzameling van opstellen door oud-leerlingen uitgegeven ter gelegenheid van het 25-jarig jubileum van Prof. Volmer als hoogleraar en naar § 1 van ons prae-advies voor de Vereeniging van Belastingwetenschap (No. 25 van de Geschriften dier Vereeniging).

Brengt men in de economische politiek van den staat in al zijn geledingen niet een zekere eenheid, dan komt het volk te verkeeren in dezelfde positie als de leerlingen op sommige middelbare scholen, waar elke leeraar, om straks bij het eindexamen met goede cijfers uit de bus te komen, de leerlingen volstopt met huiswerk, zonder daarbij veel acht te slaan op wat de collega's in dit opzicht doen.

De drang om te komen tot een absoluten staat en het zich gewonnen geven voor het „Führers”-principe, dat men thans vrijwel overal in de wereld kan opmerken, is o.i. voor een goed deel te verklaren door het gevoel van beuheid, dat het volk bekruipt door de steeds meer ingewikkelde en elkaar soms tegenwerkende overheidsmaatregelen, welke het gevolg zijn van de politiek van schipperen, die in tal van landen — ons land niet uitgesloten — gedreven wordt, waarbij dan de eene politieke partij, dan de andere politieke partij, als resultaat van een politieke koehandel, om der wille van de goede vrede voor een deel een programma-punt verwerkelijkt krijgt. Het gevolg daarvan is, dat de uitvoerende macht, dat zijn dus de ambtenaren, de ondankbare taak toebedeeld krijgt, wetten en maatregelen uit te voeren, waarin elk systeem ontbreekt en waar soms niet meer uit wijs te worden is.

„Leege kisten maken twisten”; hoe de Regeering thans ook handelt, verkeerd doet zij het in veler oogen thans steeds. Aldus is de meening van velen. Wij gelooven niet, dat dit geheel juist is. Het moge waar zijn, dat het politieke inzicht van de massa, door de demagogie, waaraan een paar politieke partijen zich in de afgelopen decennia hebben te buiten gegaan en waaraan, in alleszins begrijpelijke reactie daarop, anderen zich thans te buiten gaan (men zou haast zeggen te buiten moeten gaan, zoo zij aan hun trek willen komen), de gelijkmatige en eenigszins sceptische inslag van den Nederlandschen volksaard, maakt het o.i. alleszins mogelijk langs evolutionairen weg te groeien naar de verhoudingen, die passen bij de phase, waarin de economische en politieke ontwikkeling van de samenleving, thans verkeert. Een oriëntering van ons politieke leven naar het voorbeeld van onze burenen aan de overzijde der Noordzee, in plaats van naar dat van onze Oostelijke burenen, lijkt ons daartoe geboden.

Met welk een „good-will” werd het ministerie-Colijn bij zijn optreden nog geen jaar geleden allerwege niet ontvangen; men voelde bij intuïtie aan, dat er frisheid zou komen na een bewind, dat al te zeer getracht heeft kool en geit te sparen en daardoor weinig fierheid toonde. De neiging bestaat o.i. hier te lande om zich opofferingen te getroosten, ten einde ons land door de moeilijke tijden heen te helpen, noodig is slechts, dat men de volksgeest weet te treffen, die gaarne pakkende leuzen en, typisch Hollandsch, een individualistisch tintje heeft, waardoor een afkeer bestaat van bovenmatig ambtelijk toezicht.

Onze huidige Regeering, die bij haar optreden eigenlijk een failliete boedel te beredderen kreeg, is er na nog geen jaar aan het bewind te zijn geweest er voor een goed deel in geslaagd met haar maatregelen, in het bijzonder door haar optreden tegen ontbindende elementen, den volksgeest te treffen.

Veel is bij dit alles reeds bereikt als men in den lande een geest van saamhoorigheid en een zeker enthousiasme voor de gemeenschappelijke taak: ons land door de moeilijkheden heen te helpen, weet te wekken. Deze psychologische zijde lijkt ons, vooral waar er tal van vogelaars in den lande zijn, die met minzaam gekweel de malcontenten om zich heen trachten te verzamelen, van een niet te onderschatten beteekenis.

In een volgend artikel zullen wij nagaan in hoeverre de fiscale politiek van de Regeering met deze psychologische zijde rekening heeft gehouden.

Mr. Dr. E. TEKENBROEK.

WIJZIGING VAN DE NEDERLANDSCHE BANKWET.

De vorige week heeft de Regeering een wetsontwerp ingediend, waarbij een tweetal kleine wijzigingen in de Bankwet 1919 worden voorgesteld.

In verband met het afloopen van het mandaat van Mr. P. J. C. Tetrode, Directeur der N. B., die voor een herbenoeming niet in aanmerking wenscht te komen, wordt voorgesteld om art. 24 der Bankwet te wijzigen in diër voege, dat voortaan het minimum aantal Directeuren der Bank tot één zal worden teruggebracht. Redenen van bezuiniging hebben tot dit voorstel geleid. In dezen tijd van algemeene versobering zal wel geen enkel bezwaar worden gemaakt tegen vermindering van het aantal Directeuren van eene instelling, welke hare zaken in de huidige depressie zeer sterk heeft zien terugloopen. Breidt het bedrijf van de centrale bank zich later weder uit, zoo kan het aantal Directeuren altijd naar gelang der behoefte worden vergroot; immers, de formatie van het drietal, gevormd door President, Directeur-Secretaris en Directeur, zal niet een fixum zijn, doch slechts een minimum.

De tweede thans voorgestelde wijziging is belangrijker en heeft een meer principiële zijde. De bedoeling is nl. om art. 13 der Bankwet te wijzigen in dezen zin, dat in de toekomst niet slechts een vijfde gedeelte, doch het geheele kapitaal der Bank belegd zal mogen worden. Naast belegging van het geheele kapitaal blijft dan, evenals tot dusverre, ook belegging van de geheele reserve der Bank geoorloofd.

De toepassing van art. 13 kwam in de praktijk hierop neer, dat de N. B. niet slechts een vijfde gedeelte van haar kapitaal en haar geheele gewone reserve in effecten belegde, doch zelfs de ingevolge art. 9 der Bankwet gevormde bijzondere reserve, welke laatste belegging minder juist schijnt. Blijkens den weekstaat van 19 dezer bezat de Bank tegenover de voor belegging in aanmerking komende eigen middelen (zijnde f 4.000.000,— kapitaal, f 3.749.272,82 reservefonds en f 5.000.000,— bijzondere reserve, totaal f 12.749.272,82) en tegenover haar pensioenfonds ad f 8.805.389,80, effecten ter waarde van f 21.265.796,—, waaruit blijkt, dat deze bedragen bijna geheel waren belegd.

De nieuwe bepaling doet, zoals zij daar staat, ietwat zonderling aan. De bedoeling is blijkbaar om aan de N. B. de gelegenheid te geven hare daarvoor *beschikbare eigen middelen* rentegevend te beleggen. Nu is echter thans feitelijk niets meer beschikbaar voor belegging, ja, er is zelfs reeds meer geïnvesteerd dan ter beschikking der N. B. stond. Immers, een deel van het kapitaal is reeds belegd in gebouwen en meubilair, welke activa uiteraard met eigen, en niet met vreemde middelen gefinancierd dienen te worden; deze staan thans met f 5.000.000,— te boek.

Bovendien is uit het Pondenverlies de bekende langlopende vordering op den Staat ontstaan ten beloope van ruim 18 millioen Gulden, waardoor het restant van de voor belegging beschikbare middelen belangrijk wordt overtroffen, zoodat thans inderdaad geen middelen ter belegging aanwezig zijn, doch veel-er van een negatief beleggingssaldo kan worden gesproken.

Wij komen zoo aanstonds nog nader terug op de vraag, of het inderdaad noodig of gewenscht is den aankoop van effecten tot de eigen middelen der N. B. te beperken en hopen daarbij duidelijk te maken, dat zulk een beperking gevoegelijk gemist kan worden. *Indien* zij echter aanvaard wordt, moet men daaruit de consequentie trekken, hetgeen in dit geval betekent, dat de Regeering het aanhangige voorstel niet had mogen indienen.

De feitelijke strekking van het voorstel geeft o.i. overigens geen aanleiding tot bedenking. De rentabiliteit van het bedrijf der centrale bank is door het verdwijnen van de buitenlandsche portefeuille en door de geringe credietvraag in dezen tijd van depressie zeer gedaald en zal door aanvaarding van het aanhan-

gige wetsvoorstel worden vergroot. Dit is het eenige motief, dat in de Mem. van Toelichting voor de voorgestelde wijziging wordt aangevoerd. Het komt ons intusschen voor, dat de Regeering haar motiveering aanmerkelijk had kunnen versterken.

Immers niet slechts uit een oogpunt van privé-belang der N. B. is aankoop van effecten thans in beginsel aanvaardbaar, ook redenen van algemeen belang kunnen hiervoor worden aangevoerd. In tijden van depressie en teruglopende credietverleening is er uiteraard veel voor te zeggen, dat de centrale bank door aankoop van daartoe geëigende activa de leemte, ontstaan door de vermindering van haar wisselbezit en van hare beleeningen en voorschotten, op andere wijze aanvult. Aankoop van effecten, inzonderheid van courante obligaties, wordt daarvoor in verschillende andere landen reeds lang een deugdelijk middel geacht. Daarbij legt men echter meestal geen verband met het eigen kapitaal der centrale bank, doch verklaart deze zonder meer bevoegd om haar openmarkt-politiek naar vrije keuze ook tot den aan- en verkoop van effecten uit te strekken.

In verhouding tot dergelijke bevoegdheden gaat het thans door de Regeering ingediende voorstel niet ver, zooals ook in de Memorie van Toelichting wordt opgemerkt. Het komt ons in het licht der buitenlandse ervaringen voor, dat de Regeering rustig een stap verder had kunnen gaan, dan zij gedaan heeft, en het voorstel had kunnen doen om aan de N. B. de bevoegdheid te verleen naar eigen keuze ten aanzien van aard en bedrag der fondsen tot aan- en verkoop van effecten over te gaan. Wellicht bevaart men een dergelijk voorstel nog enkele jaren, totdat de algeheele herziening van het thans opgezegde Bankoetrooti aan de orde komt. Het is te hopen, dat men alsdan de regeling van de bevoegdheden der N. B. ten aanzien van de openmarkt-politiek, waarvan de aan- en verkoop van effecten een onderdeel dient te vormen, eens principiëel zal bezien, los van de denkbeelden, vastgelegd in het thans aanhangige Regeeringsvoorstel, hetwelk dezen karaktertrek met vele andere crisiswetten gemeen heeft, dat het een incidenteele en in zich zelf bedenkelijk onlogische, boven een principiële regeling refereert.

Er is, zooals gezegd, naar onze meening tegen aanvaarding van het aanhangige voorstel geen bezwaar, mits men zich ervan bewust blijve, dat daarmee over de zaak, waarom het in dezen gaat, t.w. vergroting van de bevoegdheid der centrale bank tot het verwerven van rentedragende activa in tijden van depressie en geringe credietvraag, het laatste woord nog allerminst is gezegd.

G. M. V. S.

NEDERLANDSCH-FRANSCH CREDIETVERLEENING.

Reeds eenige malen werden in de laatste jaren door een groep Nederlandsche banken disconto-credieten verleend aan den Franschen Staat of aan lichamen, die nauw met den Staat in verband staan. In Februari van het vorige jaar was het een crediet van f 60 millioen aan de Fransche staatsspoorwegen, waarvan inmiddels reeds op den vervalldag der eerste wissels t.w. 15 Mei ongeveer de helft werd afgelost, terwijl op 15 November het restant werd terugbetaald. Kort na laatstgenoemden datum t.w. begin December werden vrij vlug na elkander een tweetal credieten, elk van f 10 millioen verleend aan de spoorwegmaatschappijen van Elzas-Lotharingen en van Parijs—Orleans. Nu weer is juist een transactie tot stand gekomen, waarbij aan den Franschen Staat een discontocrediet wordt verleend van nominaal f 100 millioen of Frs. 1 milliard tegen driemaandspromessen, met de bevoegdheid van den debiteur driemaal prolongatiepromessen af te geven. De discontorente voor dit aldus maximaal één jaar loopende crediet bedraagt 4 pCt. De promessen zijn naar keuze van den houder betaalbaar in Guldens of Fransche Francs, terwijl tenslotte de houder ook betaling in

goud kan verlangen. De formulering van deze goudclausule houdt rekening met alle excepties, die in den jongsten tijd ten deele met ten deele zonder succes zijn opgeworpen tegen bestaande goudclausules.¹⁾

Het crediet is verleend door een consortium onder leiding van het Amsterdamsche bankiershuis Mendelssohn, dat in de laatste jaren een groot aantal obligatieleeningen, zoowel als kortlopende credieten aan Frankrijk en België heeft tot stand gebracht en dat op dit terrein over vele attaches beschikt. Van het totale bedrag ad f 100 miljoen is echter slechts een gedeelte door Nederlandsche banken geparticipeerd; het restant werd gefourneerd door Zwitsersche, Fransche en waarschijnlijk enkele Belgische banken. Men heeft getracht ook in Londen en New-York deelnemers te vinden, doch zonder succes. De Engelsche regeering wil nog steeds het emissie-embargo voor buitenlandsche leeningen, dat ook voor korte credieten wordt toegepast, niet breken. En wat de Ver. Staten betreft, ook daar heeft Roosevelt, die het credietwezen onder zijn contrôle heeft genomen, zijn veto over participatie door de Amerikaansche banken uitgesproken. Een van de motieven, die hij daarbij deed gelden, was Frankrijk's weigerachtigheid inzake de betaling van oorlogsschulden. Het zou inderdaad eenigszins plus royaliste que le roi zijn om een wanbetalende debiteur een nieuw voorschot te geven.

De participatie van de Nederlandsche bankgroep belooft f 30 miljoen, dat is althans het bedrag, dat door De Nederlandsche Bank discontabel werd verklaard. Terwijl dus in Engeland en de Ver. Staten de goedkeuring op deelneming door de banken werd geweigerd, is zij hier verleend. Ook hier was immers zulk een goedkeuring noodig. Eenerzijds is daar het bekende gentlemen's agreement inzake buitenlandsche emissies en credietverstrekking, en anderzijds de discontabelverklaring der promessen. Ondanks de zeer ruime liquiditeit der banken — deze is in Februari in verband met de omvangrijke goudonttrekkingen trouwens belangrijk verminderd — zullen deze onder de heerschende omstandigheden niet zonder de principiële discontabelverklaring van de zijde der circulatiebank zulk een crediet verleen.

De Nederlandsche Bank had dus tot op zekere hoogte de participatie der Nederlandsche banken in deze credietgeving in de hand. Toen verleden jaar begin Februari door haar de discontabiliteitsverklaring met betrekking tot het f 60 miljoen-crediet aan de Fransche staatsspoorwegen werd afgegeven, was de goudvoorraad nog vrijwel op zijn maximum, kort daarna begonnen pas de goudonttrekkingen in verband met de bankcrisis in Amerika gevolgd door den Dollarval. Toen in December de beide credieten aan de genoemde Fransche spoorwegondernemingen werden verleend was er een tijdvak van eenige maanden achter den rug, waarin rond f 200 van de f 300 miljoen verloren goud weer was teruggestroomd. Bovendien viel juist medio November de terugbetaling van het restant van het op 15 Februari verleende Fransche spoorwegcrediet. Mede in verband daarmee wellicht was er in Frankrijk een neiging tot gouduitvoer, terwijl hier de Franc op het goudinvoerpunt noteerde. De verleenning van de beide genoemde credieten hadden dus voornamelijk de strekking om

¹⁾ De tekst dezer clausule komt op het volgende neer: De Fransche regeering verplicht zich, indien de crediteur voldoening in goud wensch, dit te leveren daar, waar de crediteur dat verlangt; mocht om een of andere reden de Fransche regeering niet in staat zijn tot de levering van goud, dan verplicht zij zich aan het bankiershuis Mendelssohn & Co. te Amsterdam, hetzij in goud, hetzij in deviezen, voldoende bedragen ter beschikking te houden, dat deze firma den aankoop van de benodigde hoeveelheden goud op een vrije goudmarkt kan verrichten. Het aldus verkregen goud wordt door genoemde firma ter beschikking van de houders der promessen gesteld. Twijfelgevallen worden onderworpen aan het permanente Internationale Gerechtshof te 's-Gravenhage.

goudverschuiving van Parijs naar hier te vermijden door daartegenover een compenseerende factor te stellen. Men heeft destijds zelfs verondersteld, dat de steun door de centrale bank aan deze transactie in verband stond met de Parijsche besprekingen van het goudbloc.

Op het oogenblik is de toestand geheel anders. In betrekkelijk kort tijdsverloop heeft De Nederlandsche Bank ruim f 130 miljoen (rekening houdend ook met de omzetting van een klein restant deviezen in goud) goud verloren. Die beweging is weliswaar tot staan gekomen, maar de Franc noteert nog steeds niet ver van het goudexportpunt. De Banque de France ziet haar goudvoorraad eerder iets toenemen, zoodat er niet, zooals in December, aanleiding kan zijn een dreigende goudexport uit Frankrijk hierheen te keeren. Deze situatie schijnt dan ook de aanleiding te zijn geweest, dat De Nederlandsche Bank aan haar discontabiliteitsverklaring de eisch heeft verbonden, dat de credietverleenning niet gepaard mocht gaan met goudonttrekking aan De Nederlandsche Bank. Vermeld is althans, dat de middelen voor dit crediet vrijwel geheel gedekt zouden worden uit goud- en deviezenbezit der participeerende banken.

In dit verband is het interessant nog even te relateeren, dat ook de beide credieten in December aan de genoemde spoorwegondernemingen verstrekt, geen goud hebben doen afvloeien en dat de aankopen van Francs op de wisselmarkt voor rekening van het consortium destijds plaats vonden met inachtneming van limieten, die aanmerkelijk beneden het goudexportpunt lagen. Misschien is ook toen reeds dienaangaande door De Nederlandsche Bank een desideratum uitgesproken, waarbij er dan den nadruk op gelegd moet worden, dat toen dit verloop geheel in overeenstemming met de technische marktpositie Guldens—Francs was (zonder genoemde credietverstrekking zou destijds, zooals reeds vermeld, waarschijnlijk goud uit Frankrijk hier zijn binnengekomen), terwijl dat nu niet het geval was, en dus eerder aan te nemen is, dat het onberoerd blijven van onze betalingsbalans door de onderhavige transactie als voorwaarde is gesteld.

Het is bekend, dat verscheidene banken omvangrijke goudvoorraden aanhielden. Maar evenzeer toonen de statistieken aan, dat in Februari groote posten goud, die zich in het „vrije verkeer” bevonden, hun weg naar Parijs en New-York hebben gevonden. Immers in genoemde maand beliep het exportsaldo van goud rond f 50 miljoen meer dan het bedrag, dat door De Nederlandsche Bank werd afgegeven. Dat bij den toenmaals te behalen abnormaal hoogen prijs de banken nog veel goud zouden hebben aangehouden, is nauwelijks denkbaar; inmiddels is het mogelijk, dat daarna uit handen van het hamsterend publiek weer goud bij de banken is binnengevloeid. Wat het deviezenbezit betreft, kan niet worden aangenomen, dat dit een noemenswaardigen omvang bereikt in „zwevende valuta's”, omdat bij „afdekking” op termijn een rentemarge van beteekenis niet te behalen is. De Fransche geldmarkt kwam voor rentearbitrage wellicht eenigermate in aanmerking, en voor dat geval zou het dus de omzetting van de ééne uitzetting in een andere beteekenen.

Hoe dit ook zij, het feit, dat de middelen voor de credietverleenning geput zullen worden uit eigen gouden deviezenbezit involveert tevens, dat de inheemsche geldmarkt van deze transactie weinig of geen invloed zal ondergaan, omdat zij immers daaraan niet onttrokken worden. Noch goud noch deviezen konden hier zijn uitgezet; de resultaten van de jongste schat-kistmissie wijzen dan ook niet op een stijvere geldmarkt, hetgeen tijdelijk als gevolg van den psychologischen invloed der aankondiging van de bedoelde transactie nog mogelijk zou zijn geweest.

Het motief voor de credietvraag van de zijde der Fransche regeering kan weinig twijfel laten. Monetaire overwegingen kunnen daarbij, zooals gezegd,

geen rol spelen, omdat de Franc in het internationale wisselverkeer eerder gevraagd is, en er is, gezien den omvang van den goudvoorraad van de Banque de France, geen aanleiding die tendens te versterken. Het eenige motief moet dan ook gezocht worden in de financieringsbehoeften van de schatkist. In het tijdvak ultimo Mei 1932 tot ultimo September 1933 is de Fransche staatsschuld toegenomen met f 24 milliard, waarvan f 9 milliard op rekening van de vlottende schuld komt. Voor 1934 beloopt de financieringsbehoeften, inclusief die voor vervallende verplichtingen, rond f 30 milliard, zoodat het onderhavige crediet nog slechts de traditioneele druppel op een gloeiende plaat is. De Fransche geldmarkt is reeds geruimen tijd krap, getuige ook het feit, dat het onlangs tot 3 pCt. verhoogde bankdisconto nog steeds vrijwel effectief is. En voor dit jaarpapier is de regeering bereid zelfs 4 pCt. rente te betalen!

Eén punt verdient in verband met deze transactie nog de aandacht. Vermeld werd reeds, dat deelneming van Amerikaansche banken afstuitte op het veto der regeering, wier houding in deze mede werd bepaald door politieke overwegingen. In ons land is de band tusschen de financiële wereld en de politieke nooit erg innig geweest. Toch kan de regeering, in verband met het feit, dat discontabiliteit van het papier bij de centrale bank, zoo al geen conditio sine qua non, dan toch in hooge mate bevorderlijk is voor de totstandkoming van zulk een transactie, wel degelijk invloed uitoefenen. En waar de regeering nu eenmaal noodgedwongen zich meer en meer inlaat met economische politiek en op dat terrein het principe der reciprociteit, het „voor-wat-hoort-wat“-beginsel, steeds meer opgeld doet, zou het geenszins ondenkbaar zijn, dat ook bij een transactie als de onderhavige de regeering haar gewicht in de schaal legde. Of dat gebeurd is, is niet bekend. Het eenige, wat wel eenige aandacht verdient, is de zeer plotselinge wending, die kortelings intrad in de handelsverdrag-onderhandelingen met Frankrijk, zóó plotseling, dat ongeveer op het moment, dat minister Verschuur zich in de Kamer terzake pessimistisch uitliet het accoord tot stand kwam. Heeft misschien toch de regeering deze credietverleening aangegrepen als „onderhandlingsobject“? In dat geval zou een contraprestatie niet duur gekocht zijn, omdat immers onze eenige concessie: de discontabiliteitsverklaring niet involveert de vrijgave van goud voor de betaling.

C. A. KLAASSE.

PRIJSONTWIKKELING IN DEN BUITENLANDSCHEN HANDEL VAN NEDERLAND.

Mr. Dr. H. J. von Brucken Fock schrijft ons:

De ontwikkeling — eigenlijk moest men spreken van inkrimping — onzer handelsbeweging stemt weinig blijmoedig. Daarop is den laatsten tijd reeds zoo vaak gehamerd, dat het bijna overbodig mag heeten, dit nogmaals te dezer plaatse in het licht te stellen. De cijfers spreken overigens voor zichzelf. In vergelijking met het topjaar 1929 kromp de waarde van den invoer in 1933 in met 56 pCt., die van den uitvoer met 64,5 pCt., het percentage van door uitvoer gedekten invoer liep van 72,3 terug tot 60. Terwijl de waarde van den invoer gedurende 1933 kwartaalsgewijze constant steeg, bedroeg die van den uitvoer in het vierde kwartaal evenveel als in elk der beide eerste kwartalen.

Waarop wij in het bijzonder het licht willen laten vallen is het verschijnsel, in nevenstaande grafiek in beeld gebracht, nl. dat de waarde van den invoer, uitgedrukt in de verhouding van hoeveelheid tot waarde, m.a.w. per ton berekend, in vergelijking met het jaar 1930, tot over 1933 minder sterk is teruggelopen dan bij den uitvoer, nl. in het eerste geval tot op 68.83 pCt., in het laatste geval tot 63.46 pCt.

Dit verschijnsel treedt nog sterker naar voren, indien men de 6 groepen, waarin onze handelsbeweging

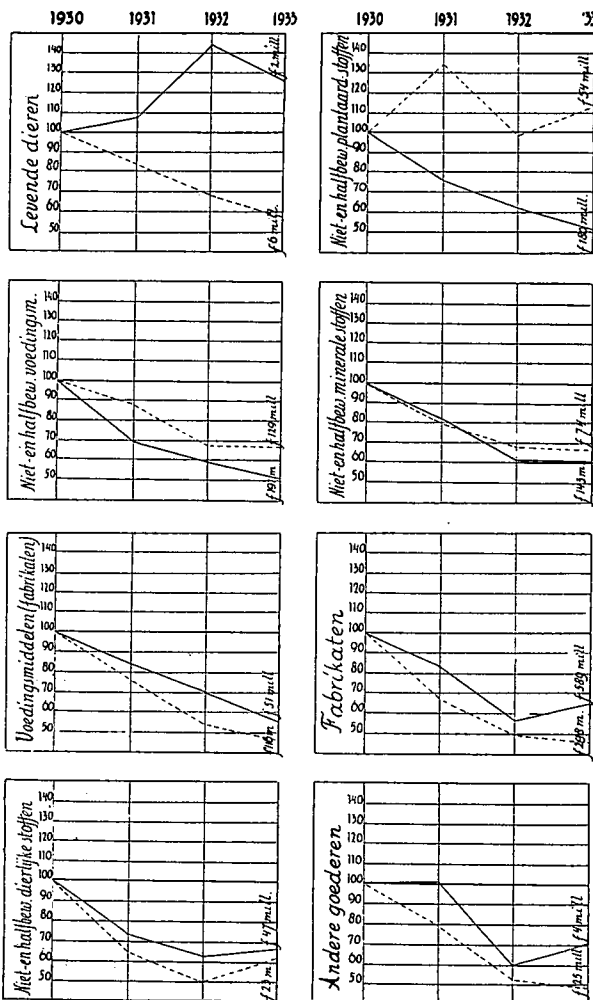
door het Centraal Bureau voor de Statistiek o.a. wordt onderverdeeld, afzonderlijk beziet. Daarbij wordt de groep „Gouden en zilveren munt en muntmateriaal“ uiteraard buiten beschouwing gelaten. Bij Groep I (levende dieren) treedt het gereleveerde verschijnsel wel het sterkst aan den dag. De gemiddelde invoerwaarde steeg van 100 tot 126,6, de uitvoerwaarde daalde van 100 tot 58,6. Het omgekeerde verschijnsel zien wij in Groep IIIb (onbewerkte en halfbewerkte stoffen van plantaardige herkomst). Daar steeg de gemiddelde uitvoerwaarde van 100 tot 112,5, waartegenover de invoerwaarde daalde van 100 tot 50,6.

Bedenklijker is, dat bij de „fabrikaten“ (zooewel die, behoorende tot Groep II, voedingsmiddelen, als tot Groep IV, overige fabrikaten) de gemiddelde uitvoerwaarde sterker daalde dan de invoerwaarde. Bij de eerstbedoelde tot 47,3 bij den uitvoer, tegen 55,6 bij den invoer, bij laatstbedoelde tot resp. 46,6 tegen 65,3. Evenzoo bij de laatste Groep (VI, andere goederen) zijn de uitvoerwaarden sterker gedaald dan de invoerwaarden, nl. tot resp. 48,9 tegen 71,5.

In het algemeen kan men zeggen, dat bij de onbewerkte en halfbewerkte goederen (dus grondstoffen voor de industrie) de prijsdaling, zooewel wat den invoer als wat den uitvoer betreft, vrijwel parallel heeft plaats gehad (tot 62 pCt. bij den invoer tegen 63 pCt. bij den uitvoer), terwijl bij de overige goederen, voornamelijk dus industrieproducten (de „levende dieren“ spelen naar hun waarde een zeer ondergeschikte rol), de prijsdaling bij den uitvoer (tot 46,5 pCt.) veel scherper was dan bij den invoer (tot 64,4 pCt.).

De conclusie ligt voor de hand. De Nederlandsche

PRIJSVERLOOP van de Nederlandsche in en uitvoer.
(waarde, gedeeld door gewicht. 1930 — 100)

— Invoer. - - - - - Uitvoer.

industrie heeft haar prijzen veel sterker zien terugloopen dan de buitenlandsche fabrikant, die naar Nederland importeert. De daling der grondstoffen bleef voor den Nederlandschen fabrikant in tempo ten achter bij de daling zijner bij den export behaalde prijzen. De buitenlandsche fabrikant daarentegen zag zelfs zijn op de Nederlandsche markt behaalde prijzen minder dalen dan de grondstoffenprijzen.

Wil men sprekender cijfers? Volgens de indexcijfers van den Engelschen Board of Trade daalde de gemiddelde waarde der invoeren aan voedingsmiddelen, dranken en tabak van 100 in 1930 tot 81,3 in 1931, 76,1 in 1932 en 71,2 in 1933, die van grondstoffen tot resp. 74, 69,4 en 69,6, terwijl de gemiddelde uitvoerwaarde van fabrikaten slechts daalde tot resp. 89, 81,8 en 80,8. In 1932 was de indexwaarde van den invoer 74,7, van den uitvoer daarentegen 83,3, in het laatste kwartaal van 1933 resp. 73,5 en 82,6. De invoer van Engeland daalde dus relatief meer in prijs dan zijn uitvoer.

Opvallend bij de Engelsche cijfers is zeker, dat ondanks de devaluatie van het Engelsche Pond Sterling zich daarbij niet de werking heeft geopenbaard, die zoo vaak voor de devaluatie van een ruilmiddel voorspeld wordt, dat n.l. het nadeel voor het betrokken land — indien dit een passieve handelsbalans heeft — grooter is dan het voordeel, omdat de prijzen zijner (meerdere) invoeren in groter mate zouden stijgen dan van zijne (geringere) uitvoeren, daar contingentteeringen e.d. den export tegen goedkoopere prijzen toch zouden beletten. Immers de Engelsche handelsbalans toonde in 1930 een nadeelig saldo van ruim 386 miljoen gouden Ponden (ca. f 4666 miljoen), tegen een nadeelig saldo over 1933 van nog niet 262 miljoen papier Ponden (ca. f 2094 miljoen).

Doch wat daarvan ook moge zijn, het is een feit, dat het buitenland blijkbaar van onze guldenprijzen meer voordeel trekt dan wij, zoodat wij noodgedwongen door contingentteeringen e.d. onze binnenlandsche markt moeten vrijhouden, om een afzetgebied te vormen voor onze industrie, die nog te veel op den export georiënteerd is. Ons werklozenleger roept om arbeid, doch evenzeer om bevrediging zijner behoeften in den vroegeren omvang. De werkkrachten zijn er, de behoeften ongetwijfeld ook, terwijl het bedrijfskapitaal „de kat uit den boom kijkt”. Slechts over de prijzen van den arbeid, het kapitaal en de goederen kan men het blijkbaar niet eens worden.

Is het te verwonderen, dat menigeen in arren moede roept om een straffe hand, die „ordenend” ingrijpt en de „rechtvaardige” belooning voor arbeid en kapitaal vaststelt?

Is het mogelijk af te wachten, tot alles vanzelf weer in het gareel komt en loonen, rente e.a. vaste lasten op den duur hun niveau vinden?

Men „helpt het hun wenschen”, die daarop vertrouwen. Hebben echter wel de talloze crisis-slachtoffers den moed en het geduld, mede te wachten?

NIEUWE FEITEN OVER DEVALUATIE-POLITIEK EN CREDIETSITUATIE.

Na in vorige artikelen¹⁾ het verloop van klein- en groothandelsprijzen, de omvang der werkloosheid en de ontwikkeling van den export in de „niet-goud- en „goudlanden” vergeleken te hebben, volgt thans een overzicht van de credietsituatie in die landen.

Aan de hand van het verloop van de koersen van staatsleeningen en van aandelen, zullen wij wederom het verschil in ontwikkeling in de „niet-goud- en „goudlanden” demonstreeren.

IV. Het staats- en industrieel crediet.

A. Het staatscrediet.

Voor de beoordeeling van het staatscrediet, beschouwen wij de koersen van de staatsleeningen, zoodat deze genoteerd zijn aan de beurzen van verschil-

¹⁾ E.-S. B. 14 en 21 Maart 1933.

lende landen. Ter bepaling van een jaargemiddelde van den koers voor een land moeten wij echter de gemiddelde koersen der leeningen vermenigvuldigen met de grootte daarvan. Tellen wij deze bedragen op en deelen het totaal door de som van de leeningen, dan hebben wij zoodoende een gemiddelden koers per jaar verkregen.

De koersen der leeningen zijn ontleend aan de uitgave van het „Institut International du Commerce” te Brussel, aan de Dagelijksche Beurscourant en aan de Deensche Statistiek. Nemen wij weer het gemiddelde van de jaren 1927, 1928 en 1929 als basis, dan blijkt, dat in de „niet-goudlanden”, w.o. Engeland, Zweden, Noorwegen en Denemarken een stijging plaats vindt en wel van 104.8 in 1931 tot 114.2 in 1933.

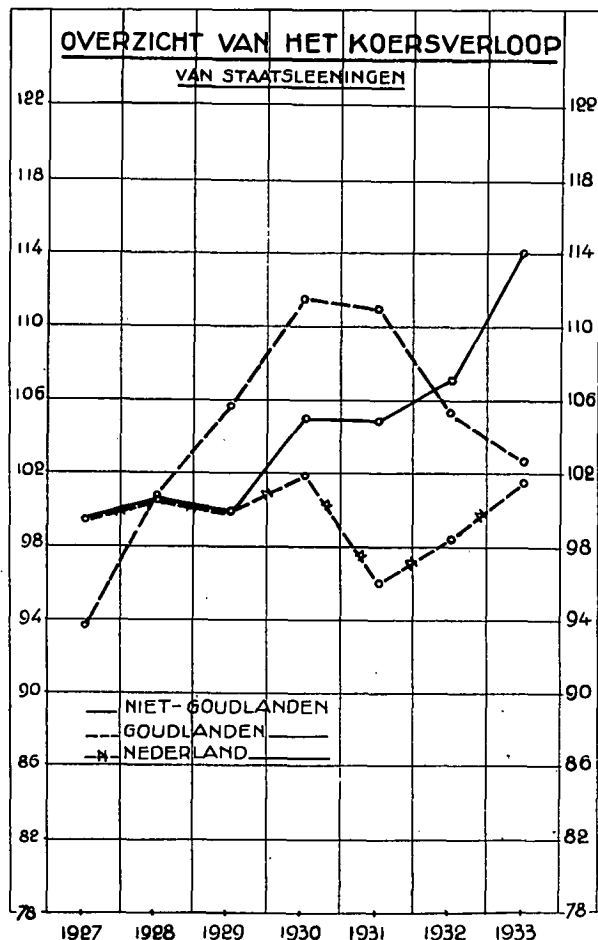
In de „goudlanden”, w.o. Nederland, België, Frankrijk en Zwitserland daarentegen is de tendens omgekeerd en vindt een daling plaats van 110.9 in 1931 tot 102.7 in 1933. Voor Nederland waren deze cijfers resp. 95.9 en 101.5.

Tabel I.

Overzicht van het koersverloop van Staatsleeningn.

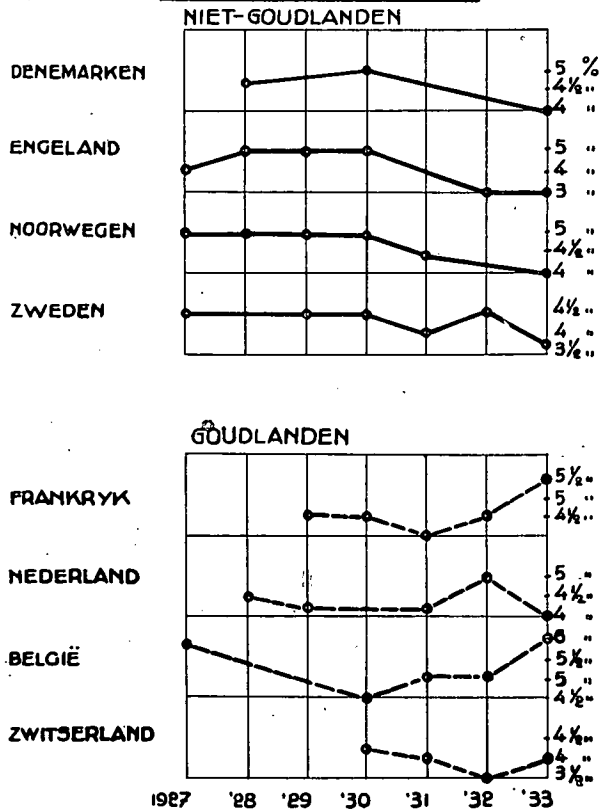
L a n d e n	Basis	1931	1933
	1927 + 1928 + 1929 3		
„Niet-Goudlanden”			
Engeland	100	102.8	125.4
Zweden	100	108.1	114.3
Noorwegen.....	100	104.3	106.1
Denemarken	100	103.9	110.8
Totaal.....	100	104.8	114.2
„Goudlanden”			
Nederland	100	95.9	101.5
België	100	114.7	101.9
Frankrijk	100	129.2	105.2
Zwitserland	100	103.9	102.2
Totaal.....	100	110.9	102.7

In de graphische voorstelling komt dit verschil nog duidelijker tot uitdrukking (zie graphiek I).

Ook het argument, dat de „niet-goudlanden” alleen tegen hogere rentevoet zouden kunnen leenen, is niet steekhoudend, daar uit graphiek II kan blijken, dat dit geenszins het geval is. Deze graphiek geeft weer het verloop van den rentestand, waartegen in de verschillende jaren staatsleeningen geëmitteerd werden en daaruit blijkt duidelijk, dat de rentevoet in de „niet-goudlanden” niet gestegen is. (Zie graphiek II).

VERLOOP VAN DE RENTESTAND VAN STAATSOBLIGATIES

Uit het geheel blijkt, dat het vertrouwen van het publiek in het staatscrediet van de „niet-goudlanden” grooter is, dan in de „goudlanden”.

B. Het industrieel crediet.

De beoordeeling hiervan kan geschieden aan de hand van de koersen van industriele aandelen, waarvan de indices voorkomen in het „Bulletin Mensuel” van den Volkenbond No. 2 van 1934. Het gemiddelde van 1927, 1928 en 1929 als basis aannemende blijkt, dat de positie van het industriele crediet in de laatste jaren in de „niet-goudlanden” aanmerkelijk beter is dan in de „goudlanden”.

Tabel II.

Overzicht van het koersverloop van industriele aandelen.

L a n d e n	Basis		1931	1933
	1927 + 1928 + 1929	3		
„Niet-Goudlanden”				
Engeland	100		64.4	76.3
Zweden	100		50.6	41.3
Noorwegen	100		67.	86.8
Denemarken	100		88.2	85.8
Totaal	100		67.6	72.6
„Goudlanden”				
Nederland	100		43.9	31.3
België ¹⁾	100		42.5	29.9 ²⁾
Frankrijk	100		75.3	58.
Zwitserland	100		72.6	65.7
Totaal	100		58.6	46.2

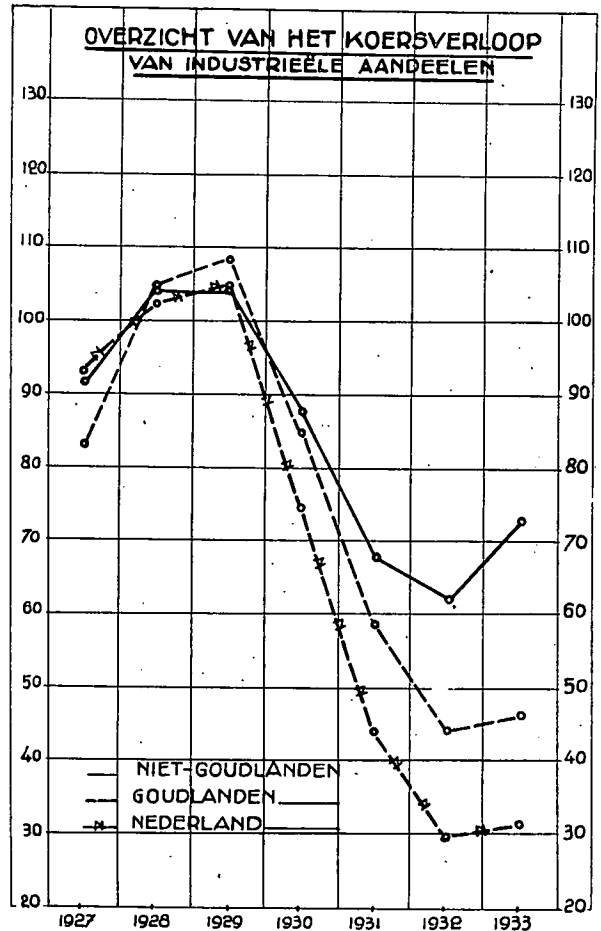
¹⁾ Basis 1928 + 1929

²⁾

²⁾ 11 maanden van 1933.

Was het gemiddelde in de „niet-goudlanden” in 1931 67.6, in 1933 bereikte het 72.6, terwijl in de „goudlanden” in 1931 het gemiddelde 58.6 was en in 1933 daalde tot 46.2. Voor Nederland waren deze cijfers resp. 43.9 en 31.3.

In de graphiek komt de groote voorsprong van de „niet-goudlanden” nog sterker tot uitdrukking. (Zie graphiek III).

Resumé.

Op grond van de onderzoeken in onze drie artikelen kunnen wij de conclusies als onderstaand resumeeren. Bedacht dient hierbij te worden, dat steeds de „goudlanden” als geheel tegenover de „niet-goudlanden” werden geplaatst, waarbij het wel vanzelf spreekt, dat zich bij vergelijking van afzonderlijke landen hier en daar afwijkingen van het algemeene beeld voordoen, welke uit oorzaken van plaatselijken aard verklaard moeten worden. Wij meenen aangevoerd te hebben:

1. Dat in het verloop der groot- en kleinhandels-prijzen in de „goudlanden”, in tegenstelling met dat in de „niet-goudlanden”, een belangrijk scherper wordende divergentie te constateeren valt, wat wijst op meer interne verstoring.

2. Dat de werkloosheid, die in de tegenwoordige „goudlanden” voor het uitbreken der crisis geringer was dan in de „niet-goudlanden, thans grooter is geworden en dat met name de werkloosheid in Nederland zich naar een voor dat land uitzonderlijk ongunstige positie heeft ontwikkeld.

3. Dat de procentueele vermindering van den export der „goudlanden” in waarde gemeten aanzienlijk sterker is dan die der „niet-goudlanden”, terwijl een zekere herleving van den export in 1933 zich vrijwel uitsluitend beperkt tot de „niet-goudlanden”; deze feiten blijken uit vergelijking der waarde-cijfers:

a. in landsvaluta;

b. idem, met correctie voor verandering der muntwaarde door middel der indices voor kleinhandels-prijzen;

c. idem, met correctie voor verandering der muntwaarde door middel der indices voor groothandels-prijzen.

4. Dat de sterkere positie van den export in de „niet-goudlanden”, die gebleken is uit vergelijking der waardecijfers, bevestigd wordt door vergelijking der hoeveelheidcijfers.

5. Dat de koersen van industriële aandelen in de „niet-goudlanden” hooger staan dan in de „goudlanden”, hetwelk wijst op een hooger aanslaan van rentabiliteit en credietwaardigheid voor het particulier bedrijf. Ook het overheidscrediet wordt in de „niet-goudlanden” gunstiger beoordeeld, hetwelk blijkt uit het koersverloop van de leeningen der overheid. Van een duurder worden van het overheidscrediet in de „niet-goudlanden” blijkt niets.

Dr. J. G. STRIDIRON.

REORGANISATIE VAN EEN ARBEIDERSBANK IN BELGIË.

Het bankwezen in België kenmerkt zich door verschillende bijzonderheden. In de eerste plaats zijn waarschijnlijk in geen enkel land ter wereld de betrekkingen tusschen banken en industrie — relatief gesproken — zoo innig als bij onze Zuidelijke burenen. Verder onderscheidt het bankwezen zich daar in zoverre van dat van verschillende andere landen, dat uit enkele groepen van het economisch leven zelf de drang is ontstaan tot het oprichten van speciale bankorganisaties. Naast de twee grootste banken van België, de Société Générale en de Banque de Bruxelles, heeft België nog drie banken van beteekenis, die elk een zeer speciaal karakter hebben.

Zoo is uit de industrie een aparte bank voortgekomen, de Société Belge de Banque, tot 1931 de Banque Générale Belge, welke door de bekende groep Solvay is opgericht. Verder bezit de Landbouw in België, die sterk georganiseerd is, een aparte bank, nl. de Algemeene Bankvereniging en tenslotte hebben vlak vóór den oorlog de socialistische arbeiderscoöperaties een bank in het leven geroepen, de Belgische Bank van den Arbeid.

De laatstgenoemde instelling, die de kleinste van de genoemde vijf banken is, heeft de vorige week de hulp van de regering moeten inroepen. De oorzaken van de mislukking van deze bank liggen, voornamelijk in den opzet en wel in haar tweeslachtigheid. De Belgische Bank van den Arbeid had namelijk naast haar commercieel ook nog een politiek karakter, hetgeen moge blijken uit het volgende citaat, ontleend aan een artikel van F. Smets in de „Revue Economique Internationale” van Mei 1931. Deze omschrijft het doel van deze bank als volgt: „Le but avoué est de créer au moyen de fonds d'épargne, confiés à la Banque, des entreprises multiples et variées dont la puissance doit constituer une société socialiste dans la société bourgeoise par l'action politique des dirigeants de ces entreprises sur le personnel occupé.”

Bij de bestudeering van het Belgische bankwezen is het ons niet gelukt na te gaan, in hoeverre deze bank dit doel heeft nagestreefd. In haar bedrijfs-politiek, voor zoverre deze zichtbaar was, toonde deze bank geen verschillen met de andere banken, hetgeen herhaaldelijk in de socialistische pers en partij tot discussie aanleiding heeft gegeven. Zij was, evenals de andere Belgische banken, sterk geïnteresseerd bij het bedrijfsleven, vooral bij textielondernemingen; dit laatste hield ook eenigszins verband met de plaats van vestiging (Gent).

Uit de Frankfurter Zeitung van 20 dezer blijkt echter, dat de Belgische Bank van den Arbeid, ook wel eens uit *sociale* overwegingen in bepaalde ondernemingen participeerde bijv. om het sluiten van fabrieken tegen te gaan. Het spreekt vanzelf, dat een dergelijke politiek voor een bank funest is. Om deze reden kunnen weliswaar bepaalde groepsbelangen worden gediend, doch het kan nimmer het algemeen belang van de arbeidersklasse zijn om met hun spaar-

penningen niet-rendabele ondernemingen in stand te houden.

De hoofdreden van de mislukking van deze bank ligt echter elders. In tegenstelling met de andere Belgische grootbanken, werden de deelnemingen in de industrie voor een belangrijk deel gefinancierd uit deposito's, die voornamelijk van socialistische coöperaties afkomstig waren. Aangezien deze coöperaties grootaandeelhoudsters van deze bank zijn, hebben deze deposito's een ander, een meer stabiel karakter dan gewone deposito's. Het is echter zeer gevaarlijk om met in wezen korte credieten deelnemingen in industriële ondernemingen te nemen. In onze studie over het Belgische bankwezen hebben wij er dan ook op gewezen, dat deze deposito's uiteindelijk gevormd worden door de spaarpenningen van de arbeiders en dat daarom voor deze bank, in tijden van werkloosheid en ingeval van werkstakingen, moeilijkheden zouden kunnen ontstaan. Immers, de onttrekking van gelden zou gepaard kunnen gaan met grootere credietbehoeften van de gecontroleerde ondernemingen, waardoor de bank dus juist over ruimer middelen zou moeten beschikken, zoo schreven wij.

Het blijkt thans, dat deze ontwikkeling inderdaad heeft plaats gevonden. De credietbehoeften van de gecontroleerde maatschappijen van de Belgische Bank van den Arbeid waren sterk toegenomen, terwijl anderzijds de deposito's door het terugtrekken van de gelden van de coöperaties waren verminderd; de coöperaties werden daartoe gedwongen, doordat de arbeiders bij de aangesloten spaarbanken hun gelden opvroegen.

De Bank van den Arbeid zal waarschijnlijk worden gesteund door een crediet van Frs. 150 miljoen van de Belgische Spaarkas. Dit crediet wordt verleend via de coöperaties, die hiervoor op hun gebouwen hypothecaire zekerheid verleen. Uit een en ander blijkt dus, dat de crisis de zwakke fundamenteen, waarop deze bank rustte, aan het wankelen heeft gebracht. Bij een juister financieel inzicht, had men deze mislukking, vooral in het belang van de socialistische partij, kunnen voorkomen.

In den laatsten tijd wordt namelijk in België van socialistische zijde zeer veel propaganda gemaakt voor het plan van Prof. H. de Man, dat o.a. een nationalisatie van het geheele credietwezen beoogt. Het is direct gericht tegen de kapitalistische banken, die aan de controle van den Staat dienen te worden onderworpen. Dit geval is daarom niet van humor ontbloot; men wijst er namelijk op, dat de socialisten zelf niet in staat waren hun bank goed te beheeren, waardoor deze bank waarschijnlijk onder controle van den Staat zal komen.

Hoe dit ook zij, de indiening van het plan-De Man, kort daarop gevolgd door de débacle van de Belgische Bank van den Arbeid heeft opnieuw bewezen, dat er tusschen theorie en praktijk nog altijd een groot verschil bestaat, niet in het minst ook op het gebied van het bankwezen. v. d. V.

BUITENLANDSCHE MEDEWERKING. EEN NIEUWE PHASE IN DE SCHEEPVAART- CONCURRENTIE.

De Heer Gilbert C. Layton, te Londen schrijft ons:

De fusie van de Noord-Atlantische diensten van de Cunard Lijn en van de White Star Lijn en de toekenning van steun door de Britsche Regeering voor de voltooiing van het veelbesproken groote schip van eerstgenoemde lijn „Number 534” beteekent een belangrijk keerpunt in de internationale scheepvaartconcurrentie. Hoewel de overweging, dat de werkloosheid door den verleenden steun zal verminderen, waarschijnlijk een groote rol gespeeld heeft voor de Engelsche Regeering, die eerst steun heeft geweigerd en daarna langdurig hierover heeft onderhandeld, zoo ligt toch de grootste beteekenis van deze beslissing voor de wereldscheepvaart wel hierin, dat

zij duidelijk aan het licht gebracht heeft, dat de Britsche Regeering thans iets wenscht te doen ter vermindering van de gevaren, die de Britsche koopvaardij-scheepvaart bedreigen in haar ongelijke strijd tegen vreemde, van overheidswege gesubsidieerde concurrenten. Waar de huidige Regeering weinig gevoelt voor „laissez faire”, daar is het mogelijk, dat zij na den verleenden steun voor den afbouw van het zooveel genoemde stoomschip, en voor het verkrijgen van bedrijfskapitaal voor de fusie, nog wel verdere stappen zal doen.

De fusie van de Atlantische diensten van Cunard en Oceanic (onderdeel van de White Star groep) was een voorwaarde voor elken steun van de overheid, en wat de Regeering thans aanbiedt, lijkt weinig op datgene, wat gewoonlijk onder een subsidie wordt verstaan. De steun toch komt hierop neer, dat een serie leeningen zal worden verstrekt op voordeliger voorwaarden dan die, welke in de open markt verkrijgbaar zijn. De eerste phase van de fusie bestaat uiteraard hierin, dat de 15 schepen van de Cunard Lijn en de 10 schepen van de Oceanic zullen worden ingebracht in de Cunard White Star Ltd., welke maatschappij naar verluidt een kapitaal van £ 12—14 miljoen zal hebben. Aan deze schepen zal het reuzenschip „534” toegevoegd worden met behulp van een leening van £ 3 miljoen, waarvan $\frac{1}{2}$ tot 1940 een rente zal dragen van een $\frac{1}{2}$ pCt. beneden het tarief van de Bank of England, en daarna ter hoogte van het tarief voor langlopende overheidsobligaties, terwijl het restant van £ 1 miljoen alleen rentedragend zal zijn, indien de winst zulks toelaat, en wel ad 3 pCt. tot 1939 en daarna ad 5 pCt. Bovendien zal de Regeering ter verkrijging van een efficiënt werkend bedrijf kapitaal verstrekken tot ten hoogste £ 1½ miljoen, waarvoor obligaties van de Cunard Lijn als zekerheid gegeven zullen worden. Tenslotte is de Regeering bereid om £ 5 miljoen te leenen voor den bouw van een zusterschip van „534”, wanneer besloten mocht worden tot den bouw daarvan.

De Britsche Regeering is dus blijkbaar besloten om aan de nieuwe maatschappij, zonder in een permanente subsidie te vervallen, alle kansen te geven, ten einde de Engelsche suprematie op de Noord-Atlantische route te herkrijgen. Haar plan beteekent een belangrijke verandering in de tot dusverre gevolgde politiek; afgewacht moet echter worden, in hoeverre het praktisch resultaat van dienovereenkomstige betekenissen zal zijn.

In de eerste plaats toch moet worden opgemerkt, dat leeningen tot een maximum bedrag van £ 9½ miljoen, hoezeer een groote steun voor de scheepvaartmaatschappijen, toch niet dezelfde betekenis hebben als overheidssubsidies, welke b.v. in de Ver. Staten tot een aanzienlijk grooter bedrag per jaar worden verstrekt. Bij de beoordeeling van de betekenis van deze subsidies moet men in het oog houden, dat de Britsche koopvaardijvloot veel beter werkt dan die van vele andere landen, waardoor zij tot dusverre den hopeloozen strijd nog heeft kunnen volhouden. Voorts is het zeker, dat al reeds de fusie op zichzelf, nog afgezien van de leeningen van de Regeering, tot een zuiniger exploitatie zal leiden en de concurrentie tusschen Britsche maatschappijen zal verminderen, temeer waar verwacht mag worden, dat enkele schepen uit de vaart genomen zullen worden.

De kwestie, welke zich tenslotte zal opdringen, is, of het nieuwe reuzenschip inderdaad economisch gerechtvaardigd zal zijn. Men behoeft er niet aan te twifelen, of de vraag gaat in de laatste jaren in de richting van een scheepsaccomodatie van redelijke luxe, doch niet in de richting van een overdadig weelderig nieuw motorschip, welk laatste niet zoo gunstig te exploiteeren is.

Het spreekt vanzelf, dat het schip „534” moet worden afgebouwd, daar het zich reeds in een vergevorderd stadium bevindt, maar het is te hopen, dat de

nieuwe maatschappij en de Regeering zich niet te zeer door overwegingen van nationaal prestige zullen laten beheerschen en bereid zullen zijn om het denkbeeld van den bouw van een zusterschip te laten varen en het plan tot bouwen van een eenvoudiger schip zullen aanvaarden, zoodra het zal blijken, dat dit laatste economisch beter te rechtvaardigen is; de bestaande reuzenschepen zijn voor den Noord-Atlantischen dienst thans geheel voldoende.

Het zou zeker te betreuren zijn, wanneer de nieuwe onderneming in belangrijke mate onder overheidsinvloed kwam te staan; immers de positie van de wereldscheepvaart is zoo slecht, dat de beste maatregelen getroffen zullen kunnen worden door diegenen, die zich zooveel mogelijk schrap zetten tegen de nationalistische politiek van verkeerd geleide Regeeringen, waardoor de geheele scheepvaartpositie bedorven is.

Intusschen zal de nieuwe maatschappij met zeer groote moeilijkheden te kampen hebben. Zelfs subsidies helpen niet, wanneer de internationale handel niet opleeft, en het is zeer onwaarschijnlijk, dat het nieuwe schip loonend in bedrijf gebracht zal kunnen worden (zelfs is het de vraag, of in dat geval de voltooiing daarvan wel gerechtvaardigd zou zijn), indien niet de omvang van het verkeer op de Noord-Atlantische route opleeft.

Het plan heeft intusschen het voordeel, in het bijzonder voor den Britschen, maar uiteindelijk ook voor den wereldhandel, dat de Britsche koopvaardijvloot tamelijk wel op krachten zal worden gehouden in een tijd van buitengewoon groote moeilijkheden.

AANTEKENINGEN.

De omvang van de buitenlandse schulden van Duitsland.

Volgens de enquête, ingesteld door de „Anmeldestelle für Auslandsschulden” bedroegen de buitenlandse schulden van Duitsland op 30 September 1933:

Schulden op langen termijn (die na 30 Sept. 1934 vervallen)	7.436	millioen R.M.
Schulden op korten termijn (die t/m. 30 Sept. 1934 vervallen)	7.405	„ „
Totaal.....	14.841	millioen R.M.

Voegt men bij dit bedrag van 14.841 miljoen R.M. de verschillende beleggingen in Duitsland van buitenlanders (deelnemingen, in maatschappijen, grondbezit), benevens de niet in de statistiek opgenomen credieten van kleinen omvang¹⁾, die op totaal 4.3 milliard R.M. worden geschat en trekt men hiervan af het Deutsche bezit aan buitenlandse leeningen van Duitsland, groot R.M. 0.5 milliard, dan bedroegen per saldo de totale buitenlandse beleggingen in Duitsland per 30 Sept. 1933 rond R.M. 18.5 milliard.

De omvang van de buitenlandse schulden op korten en langen termijn zijn het vorige jaar zeer sterk gedaald tengevolge van de depreciatie van den Dollar en de verdergaande koersdaling van het Pond. De volgende tabel toont de ontwikkeling van de buitenlandse schulden.

De buitenlandse schulden van Duitsland in milliard R.M.

	Juli 1931	Nov. 1931	Febr. 1932	Sept 1932	Febr. 1933	Sept. 1933
Credieten op korten termijn, waaronder Stillhalte-credieten	13,1	10,6	10,1	9,3	8,7	7,4
Credieten op langen termijn	6,3	5,4	5,0	4,3	4,1	3,0
Totaal.....	23,8	21,3	20,6	19,5	19,0	14,8
Div. beleggingen in handen van buitenlanders	5,9	5,3	5,3	4,3	4,2	4,2

¹⁾ De credieten onder R.M. 5000 zijn niet opgenomen.

Uit een berekening van het „Statistische Reichsamt“, gepubliceerd in „Wirtschaft und Statistik“, waaraan wij deze gegevens ontleenen, blijkt, dat de vermindering van de buitenlandsche schulden met 4.4 milliard R.M. in de periode van Februari tot September 1933 voornamelijk een gevolg is van de depreciatie van Dollar en Pond. Hierdoor is namelijk de schuld verminderd met 3.4 milliard R.M., terwijl slechts 0.7 milliard R.M. aan credieten is terugbetaald.

Van de schuld op korten termijn bestaat een groot gedeelte uit verplichtingen in goudvaluta's dan van de schuld op langen termijn. Een groot deel van de schuld op korten termijn luidt namelijk in Guldens, Zwitsersche Francs en vooral Marken, zooals uit de onderstaande tabel blijkt:

Indeeling van de buitenlandsche schuld van Duitschland naar valuta's.

	Op korten termijn	Op langen termijn	Totaalbedrag volgens den koers van 30 Sept. 1933 in millioenen R.M.
	in millioenen der betreffende valuta		
Rijksmark	2027	974	3001
Belgas	62	34	56
Dollars	649	1229	5147
Fransche Francs	1573	2489	667
Zwitsersche Francs	1354	1078	1976
Gulden	628	474	1864
Kronen (Scand. landen) ..	99	131	152
Kronen (Tsjecho-Slowakije)	711	194	113
Lires	67	187	56
Ponden	69	63	1718
Diversen	—	—	91
Totaal			14.841

INGEZONDEN STUKKEN.

DE BEGROTING VAN HET LANDBOUW-CRISISFONDS.

De Heer M. Westerdijk schrijft ons:

Naar aanleiding van het artikel „De begroting van het Landbouw Crisis Fonds“ in uw nummer van 24 Jan. 1934 zij het mij veroorloofd eenige opmerkingen te maken.

1. De geachte schrijver aarzelt niet een richtprijs van f 12.— voor tarwe „exorbitant“ te noemen en wel op grond van een vergelijking met de Amerikaanse tarweprijzen. De keuze van het woord „exorbitant“, dat wil dus zeggen „buitensporig, onredelijk“ komt mij niet gelukkig voor. Zeer zeker is een prijs van f 12.— per 100 KG. hoog in vergelijking met de wereld-marktprijzen, maar hetzelfde geldt voor de prijzen van b.v. textielgoederen in ons land in vergelijking met die van Japan. Niet de wereld-marktprijzen bepalen op het oogenblik de „redelijkheid“ der prijzen in ons land. De Amerikaanse boer is bankroet gegaan bij deze wereld-marktprijzen en de Amerikaanse regeering experimenteert op allerlei wijzen om het niveau omhoog te drijven.

De „redelijkheid“ van den vastgestelden richtprijs beoordeelde men in verband met de productiekosten, hier te lande, op goede, voor tarwe geschikte gronden.

2. De geachte schrijver oordeelt, dat het mogelijk en billijk is

a. op den landbouwsteun te bezuinigen door verlaging der „royale“ richtprijzen voor granen;
b. aflopende steunbedragen vast te stellen voor grootere bedrijven.

Over het sub a. genoemde punt is den laatsten tijd door bevoegde personen zooveel geschreven, dat hierop niet verder behoefte te worden ingegaan.

de sub b. aangegeven oplossing berust op onvolgende kennis van den landbouw en op eene gevaarlijke generalisatie.

De groote bouwboer verkeert op het oogenblik „niet“ in een gunstiger positie dan de kleine. Deze kan met behulp van vrouw en kinderen een groot deel van het werk verrichten en exploiteert daardoor goedkoper dan de groote boer, die met gehuurde arbeidskrachten moet werken.

Een tarweboer, die 30 H.A. tarwe verbouwt en dus minstens 90 H.A. bouwland moet hebben, kan zelf niet meewerken. Hij heeft al zijn tijd noodig voor de leiding van het bedrijf.

Onze landarbeider is een hard werker met veel toewijding, maar een kleine boer werkt nog harder en zal voorzigtiger dan de beste arbeider met zijn werktuigen en levende have omgaan ter voorkoming van slijtage en verliezen. Hij zal op tal van kleinigheden kunnen bezuinigen, hetgeen in een groot landbouwbedrijf niet in die mate mogelijk is.

Ondernemersloon wordt op het oogenblik noch door den grooten, noch door den kleinen boer verdiend, maar de laatste kan, onder gunstige omstandigheden, tenminste nog een bescheiden arbeidersloon verdienen, hetgeen den grooten boer niet mogelijk is.

Door middel van kostbare werktuigen kan soms goedkoper worden gewerkt, maar ook hier staat de kleine boer er, dank zij ons goed ontwikkeld landbouw-coöperatiewezen, in de meeste gevallen, niet ongunstiger voor dan de groote.

Overigens make men zich, voor onzen intensief gedreven landbouw, bij de huidige loonen geen overdreven voorstelling van de mogelijkheid de productiekosten te verlagen, door het gebruik maken van deze werktuigen.

Voor de melkerij geldt hetzelfde als voor den akkerbouw. De kleine veehouder, die zijne koeien zelf kan melken en verzorgen, is er beter aan toe dan de groote veeboer, die het met gehuurde arbeidskrachten moet doen.

Dat de groote boeren veelal eigen boeren zijn, die geen pacht hebben te betalen, is juist, maar zij gaan meerendeels gebukt onder hypotheekschulden, waarop rente moet worden betaald; verder vallen de waterschapslasten, grondbelasting en afschrijving op de gebouwen te hunnen laste en daar zij niet zoo goedkoop kunnen werken als een kleine boer, staan zij er zelden beter voor dan de huurboeren.

De exploitatiekosten en opbrengsten worden echter niet alleen bepaald door de grootte der bedrijven. Kwaliteit der gronden, afwateringstoestanden, transportmogelijkheden, rationeele ligging der gronden ten opzichte der gebouwen, ligging ten opzichte van goede afnemings-centra, hebben een veel grooteren invloed op de rentabiliteit der landbouwbedrijven dan de grootte. Voor melk kan het b.v. een verschil maken van meer dan een cent per liter, of de boer het grootste deel van zijn melk voor de consumptie aan een nabijgelegen stad of dorp kan leveren dan wel tot boter en kaas moet laten verwerken.

Indien men op het idee van den differentiëelen steun van den geachten schrijver zou willen ingaan, dan zouden in het algemeen de groote bedrijven eerder meer moeten worden gesteund dan de kleine. Daar echter niet in de eerste plaats de bedrijfs-grootte, maar tal van andere factoren in belangrijker mate invloed uitoefenen op de productiekosten, zouden de productiekosten van alle landbouwbedrijven in Nederland afzonderlijk moeten worden getaxeerd en daarnaar zou dan de steungraad voor elk bedrijf moeten worden bepaald.

Hiervoor eene organisatie in het leven te roepen zou zelfs onzen onverschrokken minister van Economische Zaken de haren ten berge doen rijzen.

Overigens wordt dit systeem ook niet toegepast bij de steunmaatregelen aan onze industrie. De ingevoerde contingenteringen geven immers denzelfden steun aan den groot-industriëel en aan den kleinen fabrikant en zoowel aan den onder bankschuld en interestlast gebukt gaanden fabrikant als aan hem, die nog over belangrijke reserves beschikt.

De geachte schrijver besluit zijn betoog met de verzuchting, dat het toch niet aangaat onzen grooten landbouwers en veeboeren *boven het strikt noodzakelijke te subsidieeren met gelden, die goeddeels door de armsten onder de verbruikers worden opgebracht.*

Hij stelle zich gerust: de subsidieering is nog steeds niet zoo hoog opgeschroefd, dat, in het algemeen, het netto bedrijfsinkomen van den grooten boer de hoogte heeft bereikt van het inkomen van den arbeider, die bij de werkverschaffing is ondergebracht.

Naschrift. Punt 1 en 2a in het betoog van den schrijver komen op hetzelfde neer. Wij zijn het met hem eens, dat daarover niet te discussieeren valt, te meer omdat reeds een verlaging van den richtprijs voor tarwe officieus is aangekondigd. Overigens merken wij slechts op, dat de Amerikaansche farmers bij de *huidige* tarweprijzen, die veel lager dan de richtprijzen hier te lande zijn, niet ten gronde gaan, en dat de richtprijs in Duitschland zelfs nog lager dan f 12,— per 100 KG. is. Wij hadden op deze feiten gewezen, en een tegenspraak dient dan ook, wil zij waarde hebben, tegenover deze feitelijke gegevens andere te stellen of de juistheid onzer gegevens aan te toonen, hetgeen door den schrijver niet is geschied.

De beweringen, die ten aanzien van punt 2b. door den schrijver worden geuit, worden door geen enkel cijfer of gegeven gestaafd. Wij moeten bekennen, dat wij zonder bewijs de stelling van de gunstiger positie der kleine boeren in vergelijking met de groote niet aanvaarden. De bekende gegevens weerspreken de mededeeling van den schrijver, dat de hypotheeklasten op eigen boerderijen zwaarder drukken dan de pachten. Prof. Minderhoud noemde in 1931 in zijn praeadvies voor de Ver. van Staathuishoudkunde een gemiddelde pacht van f 125,— per H.A. tegen een hypotheekdruk van f 50,—, waarbij dan nog f 30,— voor waterschaplasten, enz. op eigen grond komen. Wij weten niet, hoeveel de pachten na 1931 gemiddeld zijn gedaald, wij weten nog minder aangaande een eventueele verlaging van hypotheekrente. Maar het is wel een boute stelling om te durven beweren, zonder eenig cijfermateriaal, dat de in 1931 nog zoo hoge pachten thans minder zwaar zouden drukken dan hypotheeklasten op eigen grond. Ook in de ontkenning van eenigerlei voordeel van het grootere landbouwbedrijf boven het kleine vanuit landbouwtechnisch oogpunt betreedt de schrijver o.i. een terrein, waarop wij hem niet willen volgen, daar men in ieder handboek over landbouw de overtuigende bewijzen van het tegendeel kan vinden.

Een vergelijking van den arbeid van gehuurde krachten met die van „eigen menschen” wordt veel te eenzijdig voorgesteld. Immers ook de eigen menschen moeten eten en zich kleeden, hetgeen uit de opbrengst van het bedrijf moet worden betaald. En meer dan het bedrag, dat voor voedsel en kleeding noodig is verdient de landarbeider stellig niet; voor het overige is hij aangewezen op een eigen keuterbedrijfje, dat zijn vrouw en kinderen thuis beheeren. Betreft het inwonend personeel, dan is de verdienste buitengewoon laag en kunnen zij geheel op één lijn met eigen menschen worden gesteld.

De schrijver beweert, dat het netto-inkomen van den grooten boer nog niet de hoogte van het loon van een arbeider in de werkverschaffing heeft bereikt. Het is wel mogelijk, dat er zulke groote boeren zijn, maar het ligt niet op onzen weg om na te gaan, waardoor die ongunstige bedrijfsresultaten worden veroorzaakt. Het staat echter vast, dat bij invoering van de Crisis-Tarwewet en Crisis-Zuivelwet onomstootelijk is gebleken, hoe daardoor landbouwers, die het volstrekt niet noodig hadden, belangrijke bedragen aan steun ontvingen. De regeering heeft zich echter op het standpunt gesteld, dat het bedrijf in zijn geheel gesteund diende te worden, niet de individuen, die het bedrijf uitoefenden, afzonderlijk. Welnu, wij willen voorstellen deze onbillijkheid weg te nemen door een getrapten steun, waarbij rekening werd ge-

houden met de gemiddelde bedrijfstoestanden in de verschillende grootte-klassen en de verschillende streken van ons land. Waarom zou de heer Westerdijk daartegen zijn? Indien mocht blijken, uit een grondig en betrouwbaar onderzoek, dat met behulp van de diverse boekhoudbureaux der landbouworganisaties in zeer korten tijd kan worden doorgevoerd, dat de groote boeren er het slechtst aan toe zijn, dan zullen zij meer steun en de kleinere minder steun moeten krijgen. Wij vermoeden echter, dat er bij een dergelijk onderzoek wel andere verhoudingen aan het licht zullen komen.

A. BAARS.

HET ONTWERP DER BESLOTEN-VENNOOTSCHAPPENWET 1934.

De Heer J. P. C. Wagner schrijft ons:

Het zij mij vergund eenige opmerkingen te maken betreffende het artikel van den heer J. van Loon in het nummer van 7 Maart jl.

Doel van het wetsontwerp is het voorkomen van belastingontduiking, door de ontduikers en hun consultants „ontgaan” van belasting genoemd, door middel van het oprichten van z.g. besloten naamloze vennootschappen. Er bestaan eenige duizenden van deze soort.

Het bedrog (ik kan de hier bedoelde manipulatiën niet anders qualificeeren), nam in den laatsten tijd dergelijke proporties aan, dat er millionnaires rondloopen, die beweren *niet* te bezitten. Zij zijn directeur, eenig aandeelhouder, van eenige tientallen naamloze vennootschappen, „genieten” als zoodanig salaris, doch aandeelen bezitten zij z.g. niet. De fiscus kan van geen enkele wettelijke bepaling gebruik maken om zulk een directeur te doen verklaren, wie de aandeelen aan toonder heeft. Ik heb dat elders uitvoerig uiteengezet.¹⁾

Nu het wetsontwerp is verschenen, spreekt het vanzelf dat belanghebbenden bij behoud van den tegenwoordigen toestand, in het geweer komen. En toch moet er een eind komen aan het geknoei, hoe dan ook, en tegen alle mogelijk verzet van belanghebbenden in.

De heer Van Loon laat de zéér vele naamloze vennootschappen met slechts één houder van *alle* aandeelen rusten. Deze zijn legio in getal. Ik behoef slechts te verwijzen naar de woningexploitatie te Amsterdam.

Voorts merk ik op, dat in de practijk niet voorkomt, dat in eene besloten familievennootschap slechts een kleine groep de lakens uitdeelt. Wanneer het jaar om is, komt de familie bij elkaar en wordt in den regel de winst tot den laatsten cent gedeeld. De reserves op de balansen, benevens de posten „kasgeld”, „onverdeelde winst”, zijn valsche boekingen. Het betreft hier niet anders dan gedeelde winst, welke aan de heffing ingevolgt de Dividend- en Tantiëmebelasting is onttrokken.

Met klimmende verbazing las ik, dat naar de meening van den heer Van Loon, in een besloten verklaarde naamloze vennootschap (bedoeld is hier eene met méér dan een aandeelhouder) de machthebbers (dus de directie) het bestaan der overige aandeelhouders zouden kunnen onmogelijk maken, door geen of zeer geringe dividenden uit te keeren. Ik zou wel eens willen zien, dat een directeur mij dat zou leveren. Voor deze materie verwijs ik den schrijver naar de beslissing van het Amsterdamsche Kantongerecht van 19 December 1932 i.z. niet uitkeeren van dividend door de Amsterdamsche Bank.

Het blijkt wel, dat schrijver de practijk der kleine vennootschappen niet kent. De directeur kan *niet* doen, doch *niet* alles. Zelfs bij sluiting of verhooging van hypotheek vordert de hypotheekbank in de laatste jaren, dat *alle* aandeelen op tafel worden gelegd, zoo ook bij aankoop en verkoop van onroerend goed.

Wat betreft gevaar voor de aandeelhouders, zie ik

¹⁾ De Vrijz.-Democraat, 10 Dec. 1932.

slechts de mogelijkheid, dat een aandeelhouder weigerachtig blijft belasting over zijn winstaandeel te betalen. In het *uiterste* geval vordert de fiscus die belastingschuld dan in van de naamlooze vennootschap. Deze zal het niet gemakkelijk vallen het bedrag van den schuldenaar terug te vorderen, zoodat de andere aandeelhouders de schade lijden.

In zake de inderdaad *aanwijsbare* reserves geef ik toe, dat er iets moet worden gewijzigd in het ontwerp. Dat kan gemakkelijk bij Nota van Wijziging of bij amendement geschieden.

N a s c h r i f t. Het komt mij voor, dat de opmerkingen van den heer J. P. C. Wagner alleen bewijzen, dat de heer Wagner er zeer verkeerd aan gedaan heeft, zich op het gladder ijs der Besloten-Vennootschappenwet 1934 te wagen. Van veel belang is dit echter niet.

Ernstiger is het feit, dat de heer Wagner kan weten, dat Nederland's handel en industrie zich als één man tegen het ontwerp der Besloten-Vennootschappenwet 1934 hebben verzet, het geheele Nederlandsche bedrijfsleven ervan beschuldigt, belanghebbers te zijn bij bedrog.

De heer Wagner kan ook weten, dat het tegendeel waar is, als hij tenminste de vele adressen gelezen heeft, die over dit ontwerp geschreven zijn en waarin telkens opnieuw naar voren wordt gebracht, dat de Minister van Financiën op de volle medewerking van handel en industrie kan rekenen bij de bestrijding van belastingontduiking. Verder mag ik den heer Wagner er wel opmerkzaam op maken:

1e. dat niet ik, doch de Minister van Financiën (en m.i. zeer terecht) de eenmansvennootschappen in dit ontwerp niet afzonderlijk vermeldt;

2e. dat de heer Wagner eigenaardige opvattingen heeft omtrent de winstverdeling in een „besloten familievennootschap“ (?);

3e. dat de machthebbers in een N.V. diegenen zijn, die gezamenlijk de meerderheid der aandelen, waaraan de macht verbonden is, bezitten en de directie dus van den prins geen kwaad behoeft te weten;

4e. dat ik den heer Wagner met de hand op het hart verzekeren kan, dat hij hoog noodig de hulp van een advocaat moet inroepen om hem de beslissing van het Amsterdamsche Kantongerecht van 19 December 1932 te laten uitleggen;

5e. dat ik gaarne kennis nam van zijn mededeeling, dat de directeur *iets* kan doen, doch *niet* alles.

BOEKAANKONDIGINGEN.

Rusland, Italië. — Naar een nieuwe wereldorde? door Dr. E. J. Tobi. (Haarlem 1933. De Erven F. Bohn N.V. Prijs f 2.25; geb. f 3.—).

In een vlot geschreven boek behandelt Dr. Tobi een zeer actueel vraagstuk op een wijze, die tot nadere bestudeering aanspoort. In het eerste hoofdstuk wijst de schrijver op de oorzaken, die tot de huidige crisis hebben geleid, oorzaken, die hij onderscheidt in externe en interne. De interne oorzaken zijn de toenemende mechaniseering, die tot voortdurende overproductie leidt, hetgeen versterkt wordt

door het falen van het systeem van de vrije prijsvorming (optreden van kartellen, trusts en arbeidsorganisaties). De externe oorzaken zijn de toenemende industrialisatie van Azië en Afrika en het samenvallen van de agrarische en de industriële crisis.

Hoewel de plaatsruimte ons niet toelaat dit boek uitvoerig te bespreken, zouden wij bij deze laatste oorzaak twee opmerkingen willen maken. Dr. Tobi wil de oorzaken van de crisis alleen in de productieverhoudingen en niet bij het geldwezen zoeken. Ook al stelt men zich op dit standpunt, dan zal men toch een verklaring moeten geven voor het feit, dat voor zooverre de geschiedenis van de economische crises heeft geleerd, het samentreffen van agrarische en een industriële crisis alleen heeft plaats gevonden in perioden van prijsdaling. Het monetaire element zal men dus in de huidige crisis zeker niet mogen negeren. Bovendien verliest Dr. Tobi uit het oog, dat de agrarische crisis verscherpt is door het gedeeltelijk buiten werking stellen van de vrije prijsvorming (het uit de markt nemen van voorraden tarwe, katoen, koffie, rubber, enz.).

Het stelsel van de vrije prijsvorming, dat vooral in de laatste jaren zoo in discrediet is geraakt, veronderstelt bepaalde voorwaarden, die niet zijn vervuld in de jaren, voorafgaande aan deze ernstige crisis. Zoo bijv. de interventie van den Staat op handelspolitiek gebied. Dr. Tobi daarentegen beweert; dat het vrije onbelemmerde spel der maatschappelijke krachten zelf de tariefmuren heeft opgetrokken. Indien men tot deze krasse uitspraak komt, spreekt het vanzelf, dat de schrijver zich een voorstander betoont van de ordening in het economisch leven en wel o.a. in den vorm van het uitoefenen van dwang op een kleine minderheid, die zich niet wil aansluiten.

Een bezwaar van het boek van Dr. Tobi achten wij, dat hij nergens aangeeft, welke bezwaren er bestaan tegen de ordening. Hij doet het voorkomen, alsof de wereld bij ordening alleen zal winnen en niets zal verliezen. Inderdaad, dit zou het geval zijn bij een ideale ordening; het zijn echter juist de praktische moeilijkheden, die velen huiverig doen staan tegenover dit experiment.

v. d. V.

MAANDCIJFERS.

EMISSIES IN FEBRUARI 1934.

Staatsleeningen ¹⁾	
Prov. en Gemeentel. Leeningen	f 1.935.375,—
zijnde:	
Nederland	
Gem. Leeuwarden	f 1.950.000
4 % obl. à 99¼	f 1.935.375
Totaal	f 1.935.375,—

¹⁾ Conversie:

Ned.-Ind. Conversie-leening f 306.000.000,— 4 % obl. à 100 %.

	Emissies in 1934.		
	Obligatiën	Aandeelen	Totaal
Januari	f 5.985.000,—	—	f 5.985.000,—
Februari	„ 1.935.375,—	—	„ 1.935.375,—
	f 7.920.375,—	—	f 7.920.375,—

AANVOEREN in tons van 1000 KG.

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	18/24 Maart 1934	Sedert 1 Jan. 1934	Overeenk. tijdvak 1933	18/24 Maart 1934	Sedert 1 Jan. 1934	Overeenk. tijdvak 1933	1934	1933
Tarwe	49.766	264.168	245.613	—	16.929	8.055	281.097	253.668
Rogge	11.018	97.919	90.715	500	8.500	1.000	106.419	91.715
Boekweit	193	4.130	7.706	—	—	25	4.130	7.731
Mais	7.238	227.630	246.890	9.349	68.273	67.346	295.903	314.236
Gerst	4.015	69.454	61.660	2.705	9.301	7.287	78.755	68.947
Haver	2.572	38.123	46.843	—	650	857	38.773	47.700
Lijnzaad	12	54.841	56.269	8.540	82.680	104.483	137.521	160.752
Lijnkoek	1.028	27.829	14.902	—	—	—	27.829	14.902
Tarwemeel	212	3.699	6.140	72	613	2.437	4.312	8.577
Andere meelsoorten	1.843	13.899	9.788	—	1.640	2.012	15.539	11.800

STATISTISCH OVERZICHT

Table with columns: GRANEN EN ZADEN (TARWE, ROGGE, MAIS, GERST, LIJNZAAD), TUINBOUWARTIKELEN (WITTE KOOL, UIEN, ROODE KOOL), and VLEESCH (RUNDVLEESCH, VARKENS-VLEESCH). Rows include years from 1925 to 1933 and months from Jan to Dec.

1) Men zie voor de toelichting op dezen staat de nos. van 8, 15 Aug. 1928, 25 Febr. 1931 en 15 Febr. 1933. 2) Tot Jan. 1931 Hard Winter No. 2 van Jan. 1931 tot 16 Dec. 1929 tot 26 Mei 1930 74/5 K.G. Hongaarsche vanaf 26 Mei 1930 tot 23 Mei 1932 74 K.G. Zuid-Russische; van 23 Mei 1932 tot 2 Oct. 1933 No. 2 Canada. 4) To Canada. Van 19 Sept. '32 tot 24 Juli '33 62/63 K.G. Z.-Russ. 5) 2 Mrt. 6) 9 Mrt. 7) 16 Mrt. 8) 23 Mrt. 9) 1 Mrt. 10) 8 Mrt. 11) 15 Mrt. 12) 22 Mrt.

Vervolg STATISTISCH OVERZICHT

Table with columns: MINERALEN (STEENKOLEN, PETROLEUM, BENZINE), TEXTIELGOEDEREN (KATOEN, WOL gekamde Australische, WOL gekamde Australische Crossbred Colonial Carded), and DIVERSEN (KOE-HUIDEN, KALK-SALPETER). Rows include years from 1925 to 1933 and months from Jan to Dec.

1) Jaar- en maandgem. afger. op 1/8 pence. 2) 2 Mrt. 3) 9 Mrt. 4) 16 Mrt. 5) 23 Mrt. 6) 7 Mrt. 7) 14 Mrt. 8) 21 Mrt. 9) 1 Mrt. 10) 8 Mrt. 11) 15 Mrt. 12) 22 Mrt. 13) 20 Mrt.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 26 Maart 1934.

		Activa.		
Binnenl. Wis- sels, Prom., enz. in disc.	Hfdbk. f 22.901.958,90 Bijbnk. „ 294.129,30 Ag.sch. „ 4.451.433,47	f	27.647.521,67	
Papier o. h. Buitenl. in disconto	Idem eigen portef. f 1.155.000,—		—	
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.	—		1.155.000,—	
Beleeningen incl. vrsch. in rek.-crt. op onderp.	Hfdbk. f 99.683.503,18 ¹⁾ Bijbnk. „ 3.752.720,86 Ag.sch. „ 41.290.093,21	f	144.726.317,25	
Op Effecten	f 141.638.486,94 ¹⁾		—	
Op Goederen en Spec.	3.087.830,31		144.726.317,25 ¹⁾	
Voorschotten a. h. Rijk	—		10.060.173,—	
Munt, Goud	f 106.714.625,—		—	
Muntmat., Goud	679.690.212,66		—	
	f 786.404.837,66		—	
Munt, Zilver, enz.	25.728.912,15		—	
Muntmat., Zilver	—		812.133.749,81 ²⁾	
Belegging 1/3 kapitaal, reserves en pensioenfond's	—		21.243.085,87	
Gebouwen en Meub. der Bank	—		5.000.000,—	
Diverse rekeningen	—		6.377.095,66	
Staat d. Nederl. (Wet v. 27/5/32, S. No. 221)	—		18.331.195,17	
		f	1.046.674.138,43	

Passiva.

Kapitaal	f 20.000.000,—
Reservefond's	3.749.272,82
Bijzondere reserve	5.000.000,—
Pensioenfond's	8.813.900,33
Bankbiljetten in omloop	901.268.585,—
Bankassignatiën in omloop	127.990,73
Rek.-Cour. { Het Rijk	—
saldo's: { Anderen f 102.945.525,45	102.945.525,45
Diverse rekeningen	4.768.864,10
	f 1.046.674.138,43

Beschikbaar metaalsaldo f 411.409.802,26
 Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is „ 1.028.524.500,—
 1) Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99) f 76.424.425,—
 2) Waarvan in het buitenland „ 6.567.252,47

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud		Circulatie	Andere opelschb. schulden	Beschikb. Metaal-saldo	Dek-kings perc.
	Munt	Muntmat.				
26 Mrt. '34	106715	679.690	901.269	103.074	411.410	81
19 „ '34	106714	681.822	895.582	99.154	417.369	82
25 Juli '14	65.703	96.410	310.437	6.198	43.521	54

Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Diverse rekeningen ¹⁾
26 Mrt. 1934	27.648	—	144.726	1.155	6.377
19 „ 1934	27.693	—	143.219	1.403	5.820
25 Juli 1914	67.947	—	61.686	20.188	509

1) Onder de activa.

JAVASCHE BANK.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opelschb. schulden	Beschikb. metaal-saldo
24 Mrt.'34 ¹⁾	145.520	—	190.320	29.290	57.676
17 „ '34 ¹⁾	148.940	—	192.120	27.440	61.116
24 Feb. 1934	115.848	34.558	189.638	28.529	63.140
17 „ 1934	115.681	34.541	191.218	29.293	62.018
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842

Data	Wissels. buiten N.-Ind. betaalb.	Dis-conto's	Beleeningen	Diverse rekeningen ¹⁾	Dek-kings-percentage
24 Mrt.'34 ¹⁾	270	76.710	—	11.340	66
17 „ '34 ¹⁾	250	72.860	—	11.710	68
24 Feb. 1934	539	9.063	48.400	11.663	69
17 „ 1934	542	9.088	53.053	12.268	68
25 Juli 1914	6.395	7.259	75.541	2.228	44

1) Sluitpost activa. 2) Cijfers telegrafisch ontvangen.

BANK VAN ENGELAND.

Data	Metaal	Bankbilj. in circulatie	Bankbilj. in Banking Departm.	Other Securities	
				Disc. and Advances	Securities
21 Mrt. 1934	192.136	369.465	81.615	5.618	12.844
14 „ 1934	192.021	369.632	81.347	5.630	11.705
22 Juli 1914	40.164	—	29.317	—	33.633

Data	Gov. Sec.	Public Depos.	Other Deposits		Reserve	Dek-kings-perc. 1)
			Bankers	Other Accounts		
21 Mrt.'34	72.895	12.167	107.556	36.061	82.670	53,0
14 „ '34	78.595	12.244	111.735	36.101	82.389	51,4
22 Juli '14	11.005	14.736	—	42.185	29.297	52

1) Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

BANK VAN FRANKRIJK.

Data	Goud	Zilver	Te goed in het buitenl.	Wis-sels	Waarv. op het buitenl.	Beleeningen	Renteloos voorschot v. d. Staat
16 Mrt.'34	74.051	483	14	6.147	1.056	2.995	3.200
9 „ '34	73.981	456	17	6.601	1.056	2.972	3.200
23 Juli '14	4.104	640	—	1.541	8	769	—

Data	Bons v. d. zelfst. amort. k.	Diver-sen ¹⁾	Circulatie	Rekg. Courant		
				Staat	Zelfst. amort.k.	Parti-culleren
16 Mrt.'34	6.114	2.373	81.187	58	1.702	12.389
9 „ '34	6.114	2.258	81.938	59	1.704	12.030
23 Juli '14	—	—	5.912	401	—	943

1) Sluitpost activa.

DUITSCHER RIJKSBANK.

Data	Goud	Daarvan bij bal-tent. circ. banken ¹⁾	Deviezen als goud-dekking geldende	Ander wissels en cheques	Beleeningen
23 Mrt. 1934	245,0	62,8	17,3	2.760,9	276,2
15 „ 1934	265,7	39,3	8,7	2.833,9	258,2
30 Juli 1914	1.356,9	—	—	750,9	50,2

Data	Effec-tien	Diverse Activa ²⁾	Circu-latie	Rekg.-Crt.	Diverse Passiva
23 Mrt. 1934	347,7	521,7	3.293,0	540,8	141,1
15 „ 1934	348,0	511,5	3.356,6	535,3	134,3
30 Juli 1914	330,8	200,4	1.890,9	94,—	40,0

1) Onbelast. 2) W.o. Rentenbankscheine 23, 15 Mrt. 1934, resp. 65, 60 mill.

NATIONALE BANK VAN BELGIË.

Data	Goud		Binnen-en buitenlandsche wissels	Beleeningen op Belgische Staatsfondsen	Voorschot aan den Staat	Overheids-fondsen	Circulatie	Rekg. Crt.	
	Munt en metaal	Munt en diversen						Schatkist	Partic.
22 Mrt.	2.698	68	707	36	347	40	3.420	153	314
15 „	2.706	67	733	36	347	40	3.442	147	333

FEDERAL RESERVE BANKS.

Data	Goudvoorraad		„Other cash“ ²⁾	Wissels	
	Totaal bedrag	Goud-certifi-caten ¹⁾		In her-disc. v. d. member banks	In de open markt gekocht
7 Mrt.'34	4.187,1	4.152,9	210,8	58,6	46,4
28 Feb.'34	3.930,9	3.895,8	208,7	64,4	62,3

Data	Belegd in U.S. Gov. Sec.	F. R. Notes in circula-tie	Totaal Depo-sito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dek-kings-perc. ³⁾	Algem. Dek-kings-perc. ⁴⁾
7 Mrt.'34	2.431,9	3.002,3	3.480,9	146,1	67,8	—
28 Feb.'34	2.432,0	2.979,6	3.265,4	145,3	66,3	—

1) Deze certificaten werden door de Schatkist aan de Reserve Banken gegeven voor de overname van het goud, toen de § op 31 Jan. '34 van 100 op 59,06 cents werd gedevalueerd.

2) „Other Cash“ does not include Federal Reserve Notes or a Bank's own Federal Reserve bank notes.

3) Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opelschbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. 4) Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Data	Aantal leening.	Dis-conto's en beleen.	Beleg-gingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal depo-sito's	Waarvan time deposits
28 Feb.'34	12	8.185	9.215	2.271	17.235	4.370
21 „ '34	11	8.348	9.146	1.996	17.036	4.372

De posten van De Ned. Bank, de Javasche Bank en de Bank of Eng-land zijn in duizenden, alle overige posten in miljoenen van de be-treffende valuta.